JAVA-BODE.

NIEUWS- HANDELS- EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIË.

A°. 1857. **Zaturdag 30 Mei.** **N°. 43.**

Prijs per half jaar voor *Batavia* . . . . ƒ 12,50.
» » » » » *Java*. . . . . » 15,—.
» » » » » *Buitenbezittingen* . » 17,50.
De betaling geschiedt vooruit. — Brieven *franco*.

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, vóór posttijd.

De prijs der Advertentien is ZESTIG duiten voor de Vijf Woorden.
Bij eerste of meerdere herhaling DERTIG » » » » ».
Behalve het Zegel voor den Lande.
Advertentien kunnen worden aangenomen tot TIEN ure's voormiddag.

Bij deze Courant behooren *twee* Bijvoegsels.

BERIGT.

Ter voorkoming van misstellingen, wordt door den Ondergeteekende beleefd verzocht, de Advertentiën duidelijk geschreven in te zenden.

W. BRUINING.

EXTRACT *uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.*

BUITENZORG, *den 6den Mei* 1857. (La. E¹.)

(Staatsblad No. 44.)

Gelezen, enz.

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Gebruik makende van de magtiging, daartoe verleend door het opperbestuur;

Het gewestelijk administratief bestuur over het eiland Madura, afgescheiden van de residentie Soerabaija, optedragen aan eenen ambtenaar onder den ambtstitel van Resident van Madura.

Ten tweede: Enz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal:
De Algemeene Secretaris,
VAN DE GRAAFF.

Civiel Departement.

Erkend en Toegelaten:

Ingevolge Koninklijk besluit van den 19den September 1856 No. 74, de heer *Gustav Kinder*, als consul van Saxen te Batavia.

Benoemd:

Tot resident van Pecalongan, *F. N. Nieuwenhuijzen*, thans resident van Riouw.

Tot resident van Madura, *N. A. T. Arriëns*, thans assistent-resident van Sumanap en Pamakassan.

Tot onderwijzer aan de gouvernements lagere school te Banda, de 2de onderwijzer aan de 2de lagere school te Weltevreden *J. D. Boulet.*

Goedgekeurd:

Dat door den Directeur der Cultures,

Bij het Cader der Landelijke Inkomsten en Cultures,

Zijn Overgeplaatst:

Uit de residentie Soerabaija naar de residentie Madioen, de controleur der 2de klasse *G. J. van der Tuuk.*

Uit de residentie Madioen naar de residentie Soerabaija, de controleur der 2de klasse. *F. W. Sijthoff.*

BIJ HET BOSCHWEZEN.

Zijn Geplaatst:

In de residentie Rembang, de ambtenaren voor de dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indie *J. Beijerinck*, *C. M. C. Noedt* en *R. Stuffken.*

Militair Departement.

Benoemd:

Bij de Militaire Administratie.

Tot betaalmeester der 1ste klasse, de adjunct-intendant *J. P. M. de Groot.*

Tot adjunct-intendanten, de aspirant-intendanten *L. J. van der Maesen* en *G. P. J. Ockerse.*

Advertentien.

Door familiebetrekkingen narigten gevraagd zijnde omtrent de nalatenschap van zekeren *Peter* of *Pieter Hendrik Greewe*, geboren te Amsterdam, die in het jaar 1792, 1793 of 1794 als militair naar de Oost-Indien is vertrokken en in deze gewesten is overleden, zoo wordt elk en een iegelijk aan wien daaromtrent iets mogt bekend zijn, beleefdelijk verzocht, daarmede den resident van Batavia wel in wetenschap te willen stellen.

De vice-admiraal, commandant van Z. M. zeemagt in Oost-Indië en inspecteur der marine, brengt ter kennis van belanghebbenden, dat op Zaturdag den 27sten Junij aanstaande, door tusschenkomst van het vendudepartement te Soerabaya, publiek zal worden verkocht, Z. M. voor de dienst afgekeurde schoenerbrik *Egmond*, liggende aldaar, benevens deszelfs overtollige en voor de dienst onbruikbare inventaris goederen.

Nadere informatien zijn te bekomen bij het marinedepartement te Batavia en bij den directeur van het marineétablissement te Soerabaya.

De directeur der posterijen te Batavia verwittigt belanghebbenden, dat het vaartuig, overbrengende de correspondentie voor de Lampongs, den 12den en 25sten van elke maand van Anjer vertrekt, regtstreeks op Telok-Betong, naar welke tijdstippen men zich zal kunnen regelen bij het ter post bezorgen der voor dat gewest bestemde brieven.

Landmail van Junij.

De directeur der posterijen te Batavia, herinnert belanghebbenden, dat het mailstoomschip in Junij den 11den zullende vertrekken, de brievenpakketten daarmede te verzenden, bij het postkantoor te Weltevreden zullen worden gesloten op Woensdag den 10den Junij aanstaande:

a. des avonds ten 8 ure, voor Europa, Britsch-Indië, China, enz., enz.

b. des middags ten 1 ure, die voor Banka, Palembang, Billiton, en Riouw.

Venduтien.

Dingsdag 2 Junij, wegens vertrek, voor het woonhuis van den weledelgestr. heer *C. W. B. Voigt*, op Parapattan, door *John Pryce & Co.*

's Zondags te voren te bezigtigen.

en

Tegen 4 pCt. vendusalaris, voor het commissiehuis van *Cassalette & Co.*

Woensdag 3 Junij, uit hoofde van vertrek, ten huize van den heer *J. F. Meijer*, te Parapattan (aan den weg naar Menting), door *Gebr. Roselje & Co.*

Zondag te voren te bezigtigen.

Donderdag 4 Junij, à 4 pCt. vendusalaris, voor het commissiehuis van *Abeelen*, *Dennison & Co.*

Vrijdag 5 Junij, tegen 2 pCt. vendusalaris, naast de gouverments houtstapelplaats, door *Cassalette & Co.*

en

à 4 pCt. vendusalaris, voor het commissiehuis van *John Pryce & Co.*

Vertrekkende Personen.

G. C. Hougton en *echtgenoot.*

Advertentiën.

Getrouwd:

Mr. J. VAN GENNEP
met
H. VAN GENNEP.

ARNHEM, 31 *Maart* 1857. (1535)

Bevallen van eene DOCHTER, vrouwe *C. Mohrman*, geb. *von Schmidt auf Altenstadt.*

MACASSAR, 7 *Mei* 1857. (1516)

Bevallen van eenen ZOON, *J. K. Eekhout*, *Jansen.*

TJILATJAP, 19 *Mei* 1857. (1504)

Bevallen van een ZOON *J. J. Hissink*, geliefde Echtgenoote van

(1518) J. VREEDE.

TOEBAN, 20 *Mei* 1857.

Bevallen van eenen ZOON, *M. Joseph*, *Johannes.*

BATAVIA, 23 *Mei* 1857.

Eenige Kennisgeving. (1481)

Bevallen van een ZOON, *W. J. van Troostenburg de Bruyn*, geb. *Ohl.*

SOERABAYA, 21 *Mei* 1857. (1533)

Voorspoedig bevallen van een ZOON, *C. A. C. Diemont*, *Degent.*

SOERABAYA, 22 *Mei* 1857. (1534)

Bevallen van eenen ZOON, vrouwe *E. J. A. Pahud*, *Petitpierre.*

BATAVIA, 26 *Mei* 1857. (1509)

Bevallen van eene DOCHTER *J. A. E. Renaud*, *van Abkoude.*

BATAVIA, 26 *Mei* 1857. (1521)

Bevallen van eene DOCHTER, vrouwe *Buijn. Beth.*

BATAVIA, 30 *Mei* 1857. (1545)

Op den 29 April 1857, is te Moeara Kompeh, in den ouderdom van ruim 28 jaren overleden, *J. H. Wittenrood*, 2de Luitenant der Infanterie, diep betreurde Zoon van

H. G. WITTENROOD.
(1482) A. C. WITTENROOD,
Sweebe.

BATAVIA, 25 *Mei* 1857.

Overleden den 12den Mei 1857, te Samarang, na een smartelijk lijden, de gepensioneerde Ritmeester *D. D. le Jolle*, geliefde Echtgenoot van

(1480) E. J. DE WILDT.

Heden overleed ons zoontje en eenigst kind *Peter William*, in den ouderdom van bijna vijf maanden.

Mr. G. H. HOFLAND.
(1474) P. HOFLAND, geb. Paul.

SOEBANG. (PAMANOEKAN en TJIASSEMLANDEN)
22 *Mei* 1857.

Eenige kennisgeving.

Vendutie

Op Dingsdag den 2den Junij 1857,

wegens vertrek, voor het woonhuis van den *WelEd. Gestr. Heer* **C. W. B. Voigt** op Parapattan, door *John Prijce & Co.*

van eenen netten, goed geconserveerden inboedel, eet- en theeserviesen, glas- en kristalwerk, en verder van paarden, rijtuigen, (waaronder een zeer goede reiswagen), enz. enz.

's Zondags te voren te bezigtigen. (1491)

Op Vendutie van Dingsdag den 2 Junij,

voor het Commissiehuis van *Cassalette & Co.* zullen als mede worden verkocht:

2 **Ameublementen** en 1 factuur **Spiegels**, waaronder 4 groote, aangebragt per het Fransche schip **NICOLAS CEZARD**, Kapt. *Adam*, meer of min beschadigd. (1546)

ZWART-JAN EN ZIJN MEESTER (*vervolg.*)

— Brand! — kreet hij — 't is aan de fabriek! Blijf bij de kinderen; God geve dat ik nog iets weer goed kunne maken!

Zij deinsde terug op die woorden.

— Groote God, JAN! — kreet ze — gij... de fabriek? — En zij zag hem aan met een blik die scheen te vragen, hoe de slaap van een misdadiger zoo rustig kon zijn geweest!

Hij begreep wat zij meende, en al verlangde hij op het tooneel der verwoesting spoedig tegenwoordig te zijn, toch wilde hij haar met dat vermoeden niet achterlaten. Terugkeerende sprak hij: — Niet ik, ANNE! God weet het, maar anderen voor mij. Ik heb hun mijn leed geklaagd gisteren avond, en ze hebben mij en zich-zelven aan hem gewroken. God! God! dat ik 't niet heb begrepen waar zij heen wilden!

— Een steen viel ANNEKE van de borst.

— Goddank, JAN! — stamelde zij, bijna tot spreken onmagtig. — Goddank! dat gij er geen deel aan hebt! Wie zou er reden toe gehad hebben, als hij in dien oogenblik een verwijtenden blik op haar had geworpen. Dat vreemden hem verdachten, ware mogelijk; maar zij?...

Maar hij drukte haar innig aan zijn hart: — Neen, ANNE! — sprak hij — mijne hand is niet schuldig aan die verwoesting, maar toch, ze hebben 't gedaan om mijnentwille: ware ik gisteren avond niet in de herberg gegaan, dat ware misschien niet gebeurd.

Een enkele vurige kus en weg was hij! Zoo snel mogelijk schreed hij voort. Toen hij de fabriek naderde, stond het gansche benedengedeelte des vleugels reeds in vuur. Bijkans de geheele bevolking der stad verdrong elkander in de nabijheid van 't gebouw. Toch waren de meeste handen werkeloos, zoo als doorgaans bij zulke gelegenheden. Hij maakte zich met inspanning van alle krachten ruim baan en weldra stond hij vlak voor 't gebouw.

Zijne oogen naar boven rigtende, ziet hij een oogenblik duidelijk eene gedaante voorbij een der nog gave bovenste vensters gaan.

— Wat is dat, mannen! daar, voor 't raam van 't kantoor? — vraagt ZWART-JAN.

Alle hoofden worden opgeheven, alle blikken staren omhoog, en eensklaps rijst alom de kreet: »God in den hemel! er is nog iemand daar boven!" — En op 't zelfde oogenblik gaat het venster open, en eene gestalte buigt er zich uit en schreeuwt: — Helpt! De zoldering bezwijkt, ik kan niet anders ontkomen dan langs dezen weg! — Die kreet galmt akelig, slechts half verstaanbaar door de lucht en vervult alle harten met schrik en afgrijzen.

Ladders worden aaneengebonden en met reuzenkrachten opgerigt; maar de bedreigde schijnt alle besef te missen om uit te stijgen, en niemand omlaag heeft den moed of den wil om naar boven te klimmen. De gevel dreigt te vallen op het hoofd van hem, die stout genoeg wezen mogt het waagstuk te ondernemen. De meesten zelfs houden zich op een afstand, om zich te bergen voor het puin, dat hier en daar alreede naar beneden stort. En is de togt naar boven vol levensgevaar, hoe veel te meer dan het afklimmen, met dien mensch op de schouders, die zich-zelven redden kon, zoo hij niet krankzinnig of verlamd ware. Onophoudelijk gillende en de handen wringende staat hij als vastgenageld voor het raam, en buigt zich voorover.

Allen hebben die stem, allen dat gelaat herkend. Het volk spreekt van een Gods-oordeel. Misschien is daarom de moed minder groot; misschien hangen daarom de handen slap bij het ligchaam, in plaats van zich te bewegen tot redding van een mensch.

Maar een is er, die, niet zoo koel als de menigte, den klank dier stem en de krampachtig verwrongen trekken van dat gelaat heeft waargenomen en herkend, en terwijl de anderen van een oordeel Gods mompelen, denkt hij aan eene schuld die goed gemaakt moet worden, aan een vonnis des Allerhoogsten over zich-zelven, niet over dien man.

Eensklaps staat hij aan den voet van de ladder en bestijgt hij die.

Vendutie

op Dingsdag den 2 Junij 1857,

tegen 4 pCt. Vendu Salaris,

voor het Commissiehuis van *Cassalette & Co.*,

van mahonijhouten meubels als waschtafels, toiletten, voltaires, etagère kasten, kleerkasten, banken, stoelen, een eettafel, speeltafels, 2 mahonijhouten ledikanten met koperveeren matrassen enz. spiegels en schilderijen, heeren- en dameszadels, waaronder 2 zadels met fluweele zitting, 2 fraaije Eng. wagentuigen waarvan een met berlijns zilver gemonteerd, 6 bendijtuigen, een partij electro pleetwerk, als likeur-, zuur-, olie- en azijn- en saucezetjes, theeserviezen, bladen, kandelabres en blakers, inktkokers, broodmanden, bouilloires, lepels, vorken, enz. Verder Eng. hang- en tafellampen, moderateurs, heeren en dames reisnecessaires, trousses, porceleinen tafelserviezen van 12 tot 36 personen, theeserviezen, glas, kristalwerk enz. een kist hoeden enz.

Als mede:

Diverse dranken, als 150 kisten à 4 dozijn Bordeaux, 100 dozijn Bier, (Leuvensch) champagne, rhijnwijn, roode fijne wijnen, kistwijn, vruchten op brandewijn en water, gedroogde vruchten, provisien in blik, in koopjes voor huishoudelijk gebruik, parfumeriën, enz., enz.

Alles zonder reserve voor rekening der firma **Vaupel & Co.** in liquidatie. (1485)

Op Vendutie van Dingsdag zullen almede worden verkocht:

2 Pianino's voor dit klimaat vervaardigd.

(1547)

Vendutie

op Woensdag 3 Junij 1857,

voor de Loots over het IJshuis, door *van Slooten, Morgan & Co.*,

van 150 bijzonder fraaije en groote

MACASSAREN,

waaronder verscheidene spannen **Wagenpaarden** en **Rijpaarden**, welke laatste bijna allen boven de 4 voeten hoog zijn; pas aangebragt van Macassar, per *Tulke Naser.* (1490)

Vendutie

Op Woensdag den 3 Junij 1857,

wegens vertrek, ten huize van den heer **J. F. Meyer** te Parapattan (op den weg naar Menting) door *Gebr. Roselje & Co.*

van zeer Elegant en naar den laatsten smaak bewerkt Europ. Meubelair, bestaande uit Massief Mahonijhouten Canapés, Fauteuils, Stoelen, Kasten, Tafels, Consoles, Toilet, Psyche, Speeltafels, Ledekanten, Een uitmuntend kabinet orgel in een Rijk gebeeldhouwden Mahonijhouten Kast, Etagères met fraaije voorwerpen, Spiegels, waaronder een paar zeer groote, Schilderijen, Lampen, Eet- en Thé-serviesen, 2 zilveren thé Serviesen, Bladen, Lepels, Vorken enz. voorts: Pleet-, Cristal- en Glaswerk, 5 spannen hardloopende overwalsche Wagenpaarden, Rijtuigen, waarbij een in Engeland vervaardigde Palanquin, Tuigen, Zadels, Martevanen, fraaije Europeesche Duiven, Bloemen in potten, enz., enz.

Op Zondag te voren te bezigtigen. (1497)

Op de Vendutie van Woensdag 3 Junij

ten huize van den heer **J. F. Meijer** te Parapattan, zal mede worden verkocht:

Eene fraaije Sidneysche Koe.

(1531) GEBR. ROSELJE & Co.

Vendutie

op Donderdag den 4 Junij 1857.

voor het commissiehuis van *Abeelen, Dennison & Co.*, van diverse Lijnwaden, en tot sluiting van eene factuur, eene aanzienlijke partij superieur Engelsch Touwwerk.

(1512) ABEELEN, DENNISON & Co.

De ondergeteekenden zullen op hunne Vendutie van Donderdag den 4 Junij verkoopen:

100 vatjes Boter, **Bombay Uijen** en **dito Aardappelen**, pas aangebragt, 2 balen Wollen- en Moltons Dekens, 2 kisten Knoopen, Cachemiren- en Wollen Shalws, Merinos Hemden, Parapluis, Engelsche Gendies, Schrijfinkt, Eau de Cologne, Lavender water, Vinaigre de Toilet, Rozenwater. Zonder reserve **Twaalf Vloertapijten.** Wegens vertrek een Bendij en twee Paarden.

als mede:

EENE PARTIJ MARIBOHOUTEN BALKEN,

bestaande uit:

20 stuks lang ca. 4 à 6 Ned. ellen en dik ca. 23 Ned. duim.
25 » » » 5 à 8 » » » » » 40 » »
33 » » » 5 à 7 » » » » » 36 » »

als mede:

9 dito dito » 7 à 9 » » » » » 30 » »
zoo als dezelve aan het jaagpad zijn liggende.

(1542) ABEELEN, DENNISON & Co.

Vendutie

Op Vrijdag den 5 Junij 1857,

voor het commissiehuis van *John Pryce & Co.*

à 4 pCt. vendu-salaris.

van 500 pees **fijn wit longcloth**, 3 balen **molton dekens** (beschadigd), voor rekening van wien zulks zoude mogen aangaan, benevens diverse **negotie goederen.** (1539)

Op de Vendutie van Vrijdag den 5 Junij zal alsnog worden verkocht:

Een factuur **Engelsch vernis,** van *Nobles & Hoare* zeer dienstig voor schilders en wagenmakers.

(1541) JOHN PRYCE & Co.

Op de Vendutie van Vrijdag den 5den Junij zullen almede worden verkocht:

900 stuks **gedrukt katoenen dames kleedjes, Fransch porceleinen serviezen, eenige gouden horlogien** en **Engelsche** heeren- en dames **toilet- reis- en schrijfnecessaires, flacons Snuifdozen, galvanische kettingen enz.**, **enz.** tot sluiting eener factuur.

(1540) JOHN PRYCE & Co.

Hout-Vendutie

op Vrijdag den 5den Junij 1857,

Naast de gouvernements houtstapelplaats, tegen 2 pCt. vendusalaris, door *Cassalette & Co.*, van balken, rondhouten enz. enz., afkomstig van de houtkap onderneming van den heer *D. Pietermaat.* (1520)

In den loop der volgende maand

de dag later bekend te maken,

zal **Vendutie** worden gehouden ten huize van den luitenant kolonel **BAUDOIN** te Weltevreden.

(1475)

Op een nader te bepalen da

in de maand Junij dezes jaars,

zal door tusschenkomst van het Vendu-Departe worden verkocht:

Het Landgoed KEBONG DJEROO

gelegen in de Ommelanden van Batavia.

De voorwaarden zullen van af den eersten Jun ter lezing liggen ten kantore van het Vendu-De ment, en inlichtingen te bekomen zijn bij

(1508) J. BROW

Vendutie.

Op een nader te bepalen dag, in de maand J zal den Ondergeteekende ten huize van den Heer *E. der Parra Breton Vincent*, op den weg van Abang publiek verkoopen: een nette inboedel besta uit Spiegels, Schilderijen, Hang- en Tafellampen, Ta Stoelen, Consoles, Ledikanten, enz. enz. enz.

en precies ten 11 ure,

Het bijzonder aangenaam, gezond en van alle gem ken voorziene huis, hetwelk intusschen op zeer v deelige voorwaarden, uit de hand te koop is.

(1507) J. BROWN

CIBARIA SALUBERRIMA,

eene geneeskrachtige zelfstandigheid overtreffende

REVALENTA ARABICA,

bij bussen van 1/2, 1/4 en 1/8 Ned. pond in depôt ontvangen bij

(1513) LOURAN & VAN WALCHRE

Pas ontvangen:

Versche Macassaarsche Rood VISCH.

(1514) LOURAN & VAN WALCHREN.

MOCK TURTLE SOUP

to be had on the third June 1857, at

(1517) F. PEREIRA.

Assortiment de Chapeaux d'Enfants,

pour Fille et Garçon, Robes, blanches à volants, Chemisettes et Manches brodées, Garnies de Rubans, Ba de soie blancs, Souliers satin blanc, Gants glacés, Chemises d'hommes, faux Cols, etc.

(1511) M. JANET.

Schotsche Plaids,

zeer geschikt voor heeren **Landmail Reizigers**, zijn van heden af te bekomen bij

(1538) S. D. BRANDON,
in de **Stad** en op **Rijswijk.**

Pas Ontvangen:

Per het Ned. schip *Metalen Kruis,*

Puike Zoetem. KAZEN.

Bij

(1544) GEBR. BEIJNON.

BATAVIA, 30 *Mei* 1857.

Zwarte, Witte en Groene Verf

in 1/4 vaatjes, bij partij.

(1543) ABEELEN, DENNISON & Co.

Honderden stemmen roepen, en alle handen in zijne nabijheid houden hem terug. »Het is niet mogelijk, ZWART-JAN!" — roept men hem toe, — »'t Geldt je leven, en toch redt je 't zijne niet! Afklimmen met hem kunt je niet! Hij schijnt alle besef reeds kwijt te zijn! Laat hem! Er is aan hem niets meer te doen!

Doch hij rukt zich los van allen die hem terughouden.

— Laat mij gaan! Laat mij gaan! — roept hij uit, en met vasten tred klimt hij hooger en hooger.

Maar hij die daarboven in den doodstrijd worstelde, had ongelukkig nog besefs genoeg, om 't gelaat te herkennen van den man die tot hem kwam.

En hoe meer diens gestalte hem nabij kwam, met des te heviger kreten vervulde hij de lucht; en in plaats van nu nog uit het venster op de ladder te stappen, trad hij achteruit, om 't zijn redder onmogelijk te maken hem aan te vatten. Hij bewoog zijne handen, met al de inspanning die hem nog mogelijk was, ten teeken dat hij zich verwijderen moest. Zijn gelaat werd zoo mogelijk nog bleeker; zijne donkere oogen dreigden uit hunne kassen te springen; zijne haren rezen te berge, en zijne vuisten balden zich krampachtig, als of hij zich voorbereidde op een hevigen strijd, in plaats van zijnen redder in de armen te vallen. Het folterend geweten vernietigde alle wil en kracht in hem, en maakte hem waanzinnig; zijn booze geest fluisterde hem in, dat die mensch de gelegenheid aangreep om hem straffeloos te dooden, dat die man kwam om wraak te nemen voor de mishandeling die hij-zelf had ondergaan, en voor 't lijden van allen.

ZWART-JAN had de bovenste, de laatste trede bereikt, en het tweetal zag elkander in de oogen, Welk eene ontmoeting, na zulk eene scheiding! Met een wezenloozen blik, die niets dan afgrijzen uitdrukte, trad de rampzalige GROBESTEIN zoo ver achteruit als hem dat op 't overschot van de verkoolde, slechts door nog een brandenden balk ondersteunde zoldering, mogelijk was.

Daar stond hij als aan den rand eens spuwenden kraters. Nog éene schrede verder daar gaapte de vuurpoel der brandende lagere verdieping; nog éene schrede en hij stortte in den vlammenden afgrond omlaag.

ZWART-JAN echter had zijne redding vast besloten.

— Kom tot mij! — riep hij hem toe. — Ik breng met Gods hulpe u veilig naar beneden;

Maar de ellendige grijnsde hem aan met een lach als of hij zeggen wilde: »Neen, gij zult mij niet bedriegen! Ik heb ú doorzien! Ik weet beter wat gij wilt!"

Elk verwijl was eene schrede nader aan 't graf. 't Gold hier eens menschen leven, wiens 't dan ook ware! Die gedachte deed ZWART-JAN de laatste en uiterste poging wagen. Al liep hij gevaar den dood in de armen te snellen, toch stapte hij het krakende venster binnen. Reeds had hij zijn rampzaligen meester bijkans gegrepen, toen deze nog eene schrede verder week. Zijn leven, de levens van beide, hingen nu veeligt aan een splinter van den vloer, die als golvend ijs onder hen kraakte en boog. En nog waagde ZWART-JAN zich verder en was weder op het punt om hem te vatten. »Genade!" — kreet de ongelukkige. Een glimlach, vol verachting en medelijden speelde nu om de lippen des redders. Zonder te dralen greep hij hem aan en zijne sterke vuist hield hem zoo stevig vast, dat hij, in weerwil van alle inspanning, zich niet uit dien arm loswostelen kon. Maar zijne tegenworsteling belette ZWART-JAN met hem het venster weder te naderen. De rampzalige was blind voor 't gevaar onder en achter hem; hij had geene andere voorstelling dan van 't geen de booze hem ingaf van de bedoelingen zijns redders. »Ja" — riep hij uit — »ik weet wat ge wilt. Gij komt om mijn leven! Daar, op die ladder, niet waar? Op die bovenste sport? Daar wilt ge mij hebben en mij opheffen, en over uw hoofd zwaaijen en dan nedersmakken! Nedersmakken! Ja, nedersmakken!" — Zoo raaskallende en zich wringende om vrij te komen, noodzaakte hij ZWART-JAN, die nog immer hem niet los wilde laten, om nu hier dan daar den voet schrap te zetten en dien weder te verzetten; en....

De vloer kraakte onder het gewigt der worstelenden; de verkoolde plank waarop zij stonden spleet en spaan-

Met toestemming van den Resident van Batavia.

De ondergeteekenden hebben de eer het publiek te verwittigen, dat zij voornemens zijn een abonnement te openen voor door hen te geven.

ZES MATINÉES MUSICALES

De bijeenkomsten zullen plaats hebben in den Bataafschen Schouwburg éens 's maands, des Zondags, zooveel mogelijk tusschen den 10den en 20sten, des morgens van $10^1/_2$ — $12^1/_2$ ure.

Het programma zal niet minder als acht nummers bevatten, bestaande uit Quartetten en Trio's voor pianoforte, viool, clarinet, enz., terwijl door de staf-muziek eenige der beste en meest gewilde ensemble stukken zullen worden uitgevoerd.

De couranten zullen elke Matinée Musicale aankondigen.

Abonnements prijzen voor de zes Matinées Musicales:

Een Heer	*f* 18.—
Een Heer en eene Dame	» 25.—
Een Heer en twee Dames	» 31.—
Een Heer en drie Dames	» 36.—
Een Officier t/m. den rang van Kapitein	» 12.—
Een Officier en een Dame	» 18.—
Een Officier en twee Dames	» 24.—
Een Officier en drie Dames	» 30.—

De entrée voor een niet geabonneerde is *f* 5.— voor elke Matinée Musicale.

Lijsten van inteekening zullen worden aangeboden.

(1515) RIJCKMANS.
CALMER.

Prijslijst
van
HEEREN KLEEDINGSTUKKEN
van
W. DE BRUIJN
NOORDWIJK.

Een superfijn laken Rok	*f* 60.—
Dito Pantalon	» 24.—
Een laken Jas of Paletot van *f* 40.— à	» 50.—
» Thibet Rok superfijn	» 35.—
Dito Jassen of Paletots	» 30.—
Chineesche zijden Jassen per stuk	» 12.—
Witte linnen Jassen van *f* 10.— à	» 12.—
Dito keper Jassen	» 8.—
Gekleurde tricots Pantalons van *f* 20.— à	» 24.—
Engelsch lederen Pantalons per dozijn	» 70.—
Witte Engelsch keper Pantalons per dozijn	» 60.—
Witte linnen drill Pantalons per dozijn	» 70.—
Zwart satijn of moiré Vesten	» 14.—
Gekleurde piqué Vesten	» 8.—
Witte piqué Vesten per dozijn	» 70.—
Fijne Engelsche Overhemden p. doz. *f* 24.— à	» 55.—
Voor Heeren Officieren.	
Uniform Jassen superfijn laken	*f* 60.—
Dito Pantalons	» 24.—
Blaauw laken Buis voor marine officieren	» 28.—
» » thibet Buis » dito	» 20.—
Superfijn laken schutters Rok	» 30.—
Thibet schutters Rok	» 25.—

Al deze goederen zijn van de beste kwaliteit en worden zeer net en naar smaak vervaardigd. (1492)

S.B.vanKleeff&Co.
Passer Pisang en Rijswijk.

Van Bombay met het schip *Senior:*

300 manden groote Uijen.
(1484)

Onvermengde KOEMELK,
à *f* 9 koper 's maands, per bottel, te bekomen bij
(1489) H. VEIT, Goenoeng Saharie.
BATAVIA, 27 *Mei* 1857.

Tot belangrijk gereduceerde prijzen verkrijgbaar:

Pauillac Medoc, Margaux, St. Julien — in kisten van 4 dozijn
vieux cognac » » » 1 »
» » » $^1/_1$ en $^1/_2$ pijpen.
Bordeaux Bier » mandjes van 1 dozijn.
Tafel en Rijtuig kaarsen.
Op aanvrage monsters te bekomen bij
(1525) VAUPEL & Co.,
in liquidatie.
BATAVIA, 16 *Mei* 1857.

Mixed, Walnut en andere pickles:
John Bull Beaf steak, Soyer's relish, Royal table, Sir Robert Peel Sauces, Potted Meats, Olijven, Capers, diverse Jams, Taart vruchten, Durham mosterd, Preserved Wilt's Bacon (spek), **ECHTE** Brown geparfumeerd old Windsor zeep in kistjes van 16 pond, bij
(1499) ABEELEN, DENNISON & CO.

GROOTE BOMBAYSCHE UIJEN,
bij
(1488) B. J. LEON.

„Pauvre Katvinder Perkara"
Besluit!
Laatste woord aan den
„ONGELUKKIGE JONGEN"

Neemt genoegen aan hetgeen U tot nu toe in deze perkara hebt gehoord!
Indien zulks echter niet het geval zoude zijn

»*Noem thans U naam!*"

Het is niet ridderlijk met gesloten visier in ijzeren harnas teegen een Gladiator te kampen! —
In geval U nietegenstaande zoude voortgaan, als verkapte booswigt te attaqueeren, zoo zult Gij eerlos zijn voor allen tijd! Geen braaf man zal U de hand verder durven aanbieden of drukken, geen achtbaar meisje, die nog eenige ambitie voor zich zelfs heeft, zal U durven trouwen!
KOOM UIT THANS! indien Gij geen lafaard zijt en geloof mij: »Zoo dra ik het bewijs heb voor mijn achterdocht, **zoo attaqueer ik U!** en thans niet meer met de pen, **maar wel anders!** —
DIXIT.
BATAVIA,
Mei 30. 1857. (1523)

Te Koop
EEN KOPPEL PISTOLEN.
bij
(1524) VAN SLOOTEN, MORGAN & CO.

TE KOOP Twee **ARABISCHE** Paarden, aangebragt per *Koninklijke Nederlandsche Iacht-Club*, kapt. *Zack.*
Te bevragen bij den heer
(1496) VAN HEERDT,
Manège, Gang Patjenongan.

TE KOOP Twee **ARABISCHE Paarden**, pas aangebragt per *Senior*, kapitein *Zwart.* Te bevragen bij den heer
(1495) VAN HEERDT,
Manège, Gang Patjenongan.

TE KOOP Een **BRANDSPUIT** met toebehooren. Te bevragen bij de Heeren **Kocken** te Passaroean en bij den Heer **Nicolai** te Soerabaija. (1536)

TE KOOP Het Huis en Erf van den Heer Mr. *H. M. Willer*, gelegen aan de Zuidzijde van het Koningsplein en thans bewoond door den Resident Jhr. Mr. *D. A. Junius van Hemert.*
Te bevragen bij
(1483) REIJNST & VINJU.

TE KOOP Tegen billijken prijs een huis gelegen op Kebon Sirie.
(1493) LANGE & CO.

TE HUUR Een Huis op den hoek van de Batoe-Toelies, huurprijs *f* 50 's maands.
Te bevragen bij
(1486) A. BELLE, Bazar Baroe.

Men vraagt te Huur in de omstreken van Rijswijk, een of twee gemeubileerde of ongemeubileerde kamers, zonder kost. Adres
(1532) LANGE & Co.

Nieuwe
PHOTOGRAPHISCHE GALERIJ
Hotel der Nederlanden No. 1

zal slechts gedurende eene maand geopend zijn.
Gekleurde portretten worden dagelijks zonder voorafgaande kennisgeving onmiddelijk vervaardigd.
(1494) C. DüBEN, *Photographist.*

Leçons de Français à domicile.
S'adresser à
(1477) AUGUSTE CORDIER.
Bazar Baroe.

Wordt gevraagd.
Eene **Gouvernante**, bekwaamheden bezittende, aan twee meisjes onderwijs te geven in de Hollandsche en Fransche taal en zoo mogelijk, ook in staat zijnde les te geven op de Piano.
Inclinerenden adresseren zich onder letter G te Oenarang. (1476)

Aan **Heeren Inzenders** van brieven onder de letters V. H. op de Advertentie voorkomende in de Java-Bode van den 13 en 16 dezer, wordt berigt, dat deselve door latere omstandigheden is vervallen. (1498)

Voor de Retourreis naar Nederland wordt gevraagd een **GENEESKUNDIGE.**
Adres bij
VAN DER BURG, VRIESENDORP & Co.
BATAVIA, 27 *Mei* 1857. (1503)

f 16,000,—
benoodigd op Tweede Verband en onder solide borgtogt.
Informatiën bij
(1548) H. BETH.

Gestolen.
Door inbraak, een kistje met geldspapieren, waaronder zich bevind een $^1/_4$ Lot in de Bataviasche Schouwburg Loterij, No. **880**. De Vinder, of diegene welke het aangeboden wordt, wordt vriendelijk verzocht aangifte hiervan te doen bij
(1522) G. C. NICOLAS.
BANJOEHAAS, Fabriek *Kalie Bagor.*

[illegible] en nevens deze spleten en spaanderden er meer; [illegible] onder hen stortte ineen, en de redder en hij ter wiens hulpe hij gekomen was, tuimelden neder en zonder [illegible] eene hel heen van opstijgende vlammen en balken her- en derwaarts, van brandenden balk op en [illegible] de, lager en lager, tot zij gebrand, geschroeid boven [illegible] omlaag nederkwamen op een hoop puin, van [illegible] zich terstond, wonderdadig, een boog der [illegible] en balken vormde, die 't behoud van beiden [illegible] de verzekerd hebben, indien niet den val, of [illegible] reeds ware ontvlugt. Of 't een toevallig [illegible] nog een gevolg ware van ZWART-JAN's [illegible] zijnen meester te behouden, wie zal dit [illegible] maar zoo veel is zeker dat GROBESTEIN behouden [illegible] doordien hij nederkwam op het ligchaam van den [illegible] hem mishandelden, nu door zijn toedoen gedooden [illegible]. Toen men eenige uren later de ligchamen ontdekte, lag GROBESTEIN buiten kennis op het lijk van ZWART-JAN, wien de scherpe hoek eens balks diep in de hersenen was gedrongen. Men droeg den fabrikant weg, zijn leven was nog niet uitgebluscht, en de kneuzingen, die hij bekomen had waren niet doodelijk. Maar ANNEKE was weduwe en hare kinderen waren weezen. ZWART-JAN had het leven zijns misdadigen meesters ten koste van het zijne gered!

VII.

Wij zijn nu nog rekenschap schuldig van de oorzaak van GROBESTEIN's tegenwoordigheid op de plaats der verwoesting.

Toen de kreet van »brand!" door de doodsche straten weergalmde, had die 't eerst het oor getroffen van hem wiens geweten hem de rust op het zachtste dons weigerde en die nog immer, ter prooi aan verschillende aandoeningen, in het sierlijk gemeubelde vertrek, waar hij met zijne vrienden was vergaderd geweest, met groote stappen op en neder liep. Met onwillekeurigen schrik had hij snel 't venster geopend, en toen hij gezien had in welke rigting het uitspansel door den vuurgloed werd verlicht, was hij als een razende zijne woning uitgesneld, daarhenen waar zijn gevoel, zoo wel als zijn oog, hem zeide dat het vernielend element woedde.

In de kamer der fabriek in welke het verschrikkelijk tooneel voorviel dat wij zoo even hebben bijgewoond, lagen in eene ijzeren kast de boeken bewaard met welke GROBESTEIN zich kon verantwoorden, wanneer ooit iemand hem den naam gaf die hem toekwam, of ten laste wilde leggen dat hij zich ten koste der vennooten had verrijkt. Hij sidderde bij de gedachte dat die boeken zouden verbranden, en zijne vijanden, in latere dagen, van de wetenschap dat hij zich niet kon verantwoorden, tot zijn verderf gebruik konden maken. Die te redden was het eenige waaraan hij op dat oogenblik dacht; de fabriek zelve gold hem veel, maar zij was boven de waarde verzekerd, en kon uit de assurantie penningen in ruimte worden hersteld; maar het verlies der boeken was onherstelbaar. Nog maar weinigen waren op de plaats des onheils toen hij die naderde. Ingetreden vloog hij de trappen op die naar zijn kantoor geleidden, en bespeurde niet eens dat de brand reeds die trappen had aangetast, en in het vertrek beneden hem het vuur 't hevigst wat. De kamer binnengetreden, zou 't hem in kalmer stemming niet zijn ontgaan, dat de zoldering een geluid hooren deed als of die reeds door de vlammen geblakerd wierd. Maar zijne boeken magtig te worden en die te redden, en ze te bergen verre van de fabriek, was 't eenige waaraan hij dacht.

(*Wordt vervolgd.*)

HET EERSTE PRENTENBOEK

voor de Nederlandsch Indische Jeugd,

JAVA

door een **Oudgast**, met 27 plaatjes naar *Hardouin*, in linnen prachtband verguld op sneê.

Prijs.......................... *f* 6,—
Franco per post............ » 7,—

Algemeen in den Boekhandel op Java verkrijgbaar.

BATAVIA.

☞ Voor de belanghebbenden, deelen wij hieronder den **Uitslag** der, heden ochtend plaats gevonden hebbende, **Trekking der Bataviasche Schouwburg-Loterij** mede.

N°. 536........	*f* 40,000	N°. 649..........	*f* 30
» 685........	- 20,000	» 160..........	- 30
» 647........	- 10,000	» 16..........	- 30
» 529........	- 5,000	» 832..........	- 30
» 19........	- 3.000	» 646..........	- 30
» 27........	- 2,000	» 305..........	- 20
» 769........	- 1.500	» 743..........	- 20
» 902........	- 1,000	» 363..........	- 20
» 132........	- 600	» 592..........	- 20
» 784........	- 400	» 798..........	- 20
» 56........	- 300	» 226..........	- 20
» 508........	- 300	» 129..........	- 20
» 469........	- 300	» 181..........	- 20
» 547........	- 300	» 696..........	- 20
» 906........	- 300	» 621..........	- 20
» 462........	- 300	» 195..........	- 200
» 554........	- 300	» 686..........	- 200
» 675........	- 300	» 905..........	- 200
» 187........	- 300	» 285..........	- 200
» 614........	- 300	» 724..........	- 200
» 189........	- 300	» 511..........	- 200
» 603........	- 300	» 32..........	- 200
» 107........	- 300	» 775..........	- 200
» 546........	- 300	» 836..........	- 200
» 419........	- 300	» 794..........	- 200
» 310........	- 300	» 758..........	- 200
» 840........	- 300	» 66..........	- 200
» 408........	- 300	» 452..........	- 200
» 519........	- 300	» 751..........	- 200
» 635........	- 300	» 12..........	- 200

N°. 116 1ste Premie *f* 2,000. N°. 949 2de Premie *f* 2,000.

Tusschen het Nederlandsch-Indisch gouvernement en Z. H. den sultan van Atjeh, Alaoedin Mandsjoer Sjah, is, onder dagteekening van 30 Maart jl. gesloten een verdrag van vrede, vriendschap en handel, waarbij aan de onderdanen van het N. I. gouvernement en aan die van Z. H. den Sultan van Atjeh is vrijgelaten om, mits zij eerbiedigen de wetten des lands, vrij en onbelemmerd handel te drijven, dan wel ter bevordering van regtmatige belangen, zich naar al de landen van des gouvernements en van des sultans gebied te begeven die door te trekken of zich daar optehouden, onder genot van bescherming voor personen en goederen, op den voet der meest begunstigde natiën.

Ten opzigte van het verleenen van bescherming en hulp, ook aan hunne schepen en vaartuigen en derzelver opvarenden, en van de regten van den handel en de scheepvaart, worden de onderdanen van het N. I. gouvernement en die van Z. H. den sultan van Atjeh in de havens van N. I. en die van het rijk van Atjeh behandeld op den voet der meest begunstigde bevriende natie.

In het belang van den handel en de scheepvaart van de wederzijdsche onderdanen en tot bevordering der betrekkingen, van goede nabuurschap, zullen de daartoe gestelde hoofden en beambten in de wederzijdsche handels en ankerplaatsen bevel ontvangen, ten behoeve der betrokkene onderdanen en hunne schepen en vaartuigen, immer de meest mogelijke hulpvaardigheid en voorkomendheid te betoonen, inzonderheid ter vermijding van onnoodig verwijl, zoowel bij het afleveren, lossen en laden van handelsartikelen als bij het, des gevraagd, verstrekken van levensmiddelen en water.

Nog zijn de contracterende partijen overeengekomen om in hun gebied of in de zeeën van hun gebied of van andere landen, waar zij invloed hebben, streng en met alle hun ten dienste staande middelen te waken tegen en ten strengste te straffen het plegen van zeeroof en menschenroof; om geene schuilplaats noch bescherming te verleenen aan personen of vaartuigen in die bedrijven betrokken, en niet te gedogen dat menschen, vaartuigen of goederen, door zeeroovers bemagtigd, binnen hun gebied aangebragt of daar te koop aangeboden worden.

Voorts is bij dit verdrag hulp en bescherming beloofd aan schepen of vaartuigen der wederzijdsche onderdanen, die in zeenood verkeeren of stranden. Gestrande zaken, geborgen wordende, zal dit den berger behoorlijk vergolden worden. Regthebbenden op zoodanige goederen kunnen de beslissing verzoeken van Z. Exc. den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië of van Z. H. den sultan van Atjeh, ter zake van de beloening die door den berger geëischt wordt. Die beslissing moet door hen worden aangenomen.

Indien schepen of vaartuigen die de Nederlandsche vlag voeren, stranden of vergaan, of indien Nederlanders of Nederlandsch-Indische onderdanen, wier schepen of vaartuigen zijn vergaan, aankomen op de kusten van Atjeh zal het Atjehnesche hoofd aldaar ten spoedigste de zaak mededeelen aan den gouverneur van Sumatra's Westkust of aan eenige andere nabij zijnde Nederlandsche autoriteit.

Degeen die gestrande schepen of vaartuigen berooft of de schipbreukelingen mishandelt dan wel hun behoorlijke hulp ontzegt, zal streng gestraft worden.

Palembang. De berigten, loopende tot 5 Mei jl., melden dat in de marga Goemaij Oeloe (divisie Lematang Oeloe) eenige onlusten zijn uitgebroken.

Die onlusten, omtrent welker oorsprong de gevoelens verschillen, openbaarden zich aanvankelijk door een aantal moorden, door menschen van Goemaij Oeloe op personen, behoorende tot ons établissement te Lahat, gepleegd.

Zekere Pirahoen, inwoner van de dessa Endikat, die in de Goembij Oeloe beschouwd wordt als een heilige, wordt voor den aanlegger van den opstand gehouden.

Ten einde de opstandelingen te betengelen en de uitlevering te vorderen van de daders der gepleegde moorden, werd het noodzakelijk geacht eenige militaire magt naar de Goemaij Oeloe aftezenden.

In den vroegen morgen van den 4den April rukte eene kolonne, sterk 7 officieren, 11 Europesche en 144 Inlandsche onderofficieren en manschappen en 25 pradjoerits, onder bevel van den luitenant-kolonel, militairen kommandant van Palembang, W. Lammerée, van

BIJVOEGSEL

behoorende bij den

JAVA-BODE,

van Zaturdag 30 Mei 1857, No. 43.

Lahat op, ten einde de doesons Loeboe Sepong en Padang te bereiken.

De weg was, door de pas gevallen regen, zeer slecht, en op vele plaatsen vond men slechts een door sawahs slingerend voetpad.

Reeds vroeg bereikte de kolonne de eerstgenoemde doeson, en onder weg de mededeeling ontvangende, dat de muitelingen het plan hadden de doeson Padang, in den nacht van den 4den op den 5den aan te vallen, en de kolonne den volgenden dag gedurende den marsch over de Pinang Siriboe te verontrusten, besloot men door eenen geforceerden marsch Padang te bereiken, en zoo doende de voornemens van den vijand te verijdelen.

Na eenen hoogst moeijelijken en vermoeijenden togt bereikten de troepen, in den namiddag ten $5\frac{1}{2}$ ure, de doeson Padang, waar de koelies, enz. ten $6\frac{1}{2}$ ure allen aankwamen.

Ook hier werd den kommandant van het voornemen der muitelingen kennis gegeven, en daarbij verzekerd, dat, onder aanvoering van zekeren raden Pa Serati, een aantal met geweren gewapende mannen uit de doesons Sekaijoen en Arahan Tiga in de Talang Toengkoek waren, en in den avond eenen aanval op Padang doen wilden.

Deze waarschuwing maakte eene verdubbelde waakzaamheid noodig, en werkelijk werd in den avond ten $10\frac{1}{2}$ ure, bij flaauw maanlicht, de doeson aan twee zijden beschoten.

Het vuur werd snel en aanhoudend, evenwel meer aan de eene zijde, waar de doeson, aan een riviertje gelegen, eene opene zijde heeft, door de muitelingen onderhouden.

De onzen, niet kunnende zien, bewaarden hun vuur; eene sterke patrouille, onder bevel van eenen officier, die de doeson uitgerukt en haar omgetrokken was, had echter, toen eene lichtkogel uit de doeson opgelaten werd, gelegenheid, de vijanden te ontdekken, en deed hen, na een paar malen gevuurd te hebben, terug trekken.

Met een luid geschreeuw, vergezeld van gebeden, waagden de muitelingen zich ten 12 ure al schietende voorwaarts, doch werden op dezelfde wijze weder verdreven.

Ten $1\frac{1}{2}$ uur werd weder, in verschillende rigtingen, op de doeson geschoten, en wel voornamelijk op de reeds genoemde opene zijde.

Een aldaar bedekt opgesteld peloton had echter naauwelijks een gelederen vuur geopend, toen de muitelingen zich al schreeuwende verwijderden en de onzen dien nacht met rust lieten.

Op den 6den April verliet de kolonne, in den vroegen morgen, de doeson Padang, haren marsch rigtende op de doeson Sekajoe en Arahantiga, die, volgens mededeeling der hoofden, door een aantal met lillas, geweren, enz. gewapende mannen, zouden verdedigd worden.

De weg derwaarts liep over hoog en steil gebergte, en bestond uit een door hooge alang-alang slingerend voetpad, waarop slecht man voor man zich voorwaarts bewegen kon, zoodat de marsch zeer langzaam moest geschieden.

Even nadat de voorwacht de talang Toengkoek, tot de doeson Sekaijoe behoorende, en van waar uit raden Pa Serati de onzen reeds in den nacht van den 4den op den 5den bestookt had, had doorgetrokken, werd zij beschoten uit eene lilla, door de muitelingen op den top des bergs, dien de onzen over moesten, geplaatst.

Nadat dit vuur eenige malen, doch zonder eenige uitwerking, herhaald was, hield het op, en marcheerden voorwacht en kolonne berg opwaarts.

De afdaling des bergs, om de doeson Sekajoe te naderen, was steil, en eene bij wijze van zeer onregelmatige trappen, daargestelde passage, veroorzaakte een niet gering oponthoud.

De kolonne deze steilte afgedaald zijnde, verzamelde zich in de rivier voor de doeson, die moest worden doorwaad, en ging onverschrokken de aan den rand der doeson verzamelde en met lilla's en geweren vurende massa te gemoet.

Ook uit eene tegenover de afdaling gelegene berghelling, met digt bosch begroeid, werden de onzen onophoudelijk beschoten.

De successivelijk afdalende troepen volgden den weg der voorgaanden, en deden, waarschijnlijk door hunne aangroeijende sterkte, den vijand, die vermoedelijk eenige gewonden had, de vlugt nemen, zoodat de onzen de muitelingen geheel uit hunne stellingen verdreven en ongeveer ten 10 ure binnen de doeson Sekajoe rukten.

De muitelingen vlugtten naar de zijde van Arahantiga, de onzen, van uit de steile bergwanden, aan den voet waarvan Sekajoe gelegen is, onophoudelijk beschietende.

Bij deze gelegenheid werd eenen korporaal der pradjoerits bij de voorwacht ingedeeld, een spijkerschot in de hand toegebragt, waardoor hij eene echter niet gevaarlijke wond bekwam, terwijl voorts van eenen Inlandschen fuselier het slaghoedtaschje werd doorschoten, zonder hem evenwel te deren.

Nadat ook de koelies en de achterwacht waren aangekomen, werd aan de troepen, die nog steeds werden beschoten, eenige rust gegund, en besloot men de in de nabijheid gelegene doeson Arahantiga te bestormen.

Vooraf echter werd de doeson Sekajoe, die uit 23 huizen, waaronder eenigen uit planken zamengesteld, bestond, in brand gestoken.

De doeson Arahantiga werd achtervolgens langs twee zijden bereikt en ten 12 ure bezet, terwijl de muitelingen zich al schietende, schreeuwende en biddende verwijderden.

Na eenige, door uitgezette schildwachten geloste schoten, hield het vijandelijk vuur op, en werd den onzen gelegenheid gegeven om zich in de huizen der doeson, die verlaten en ledig bevonden waren, te legeren.

De baleï in het midden der doeson bevatte een toestel tot bereiding van kruid, hetwelk bewees dat de muitelingen hun tegen de onzen gebezigd kruid zelf fabriceerden.

In den aldaar doorgebragten achtermiddag, avond en nacht werd de kolonne niet verontrust, en toen in den morgen van den 7den geene personen tot onderhandeling waren gekomen, werd besloten, naar de talang Dedap, de schuilplaats der muitelingen en de bergplaats hunner bezittingen, op te rukken.

Ten 9 ure in den morgen verliet men de doeson Arahantiga, na die, even als de doeson Sekajoe, aan de vlammen te hebben prijs gegeven.

De weg naar de talang Dedap was mede zeer moeijelijk.

Het over den berg slingerende voetpad was over eene lengte van twee palen met scherpe randjoes beplant, waardoor onderscheidene manschappen en koelies voetwonden bekwamen.

Op omtrent 600 passen van de talang Dedap werd de kolonne door een lillaschot begroet, dat weldra door een levendig geweervuur gevolgd werd.

De hoogte bereikt hebbende, zag men de talang in brand, en werd den onzen, uit een regts liggend en digt begroeid boschje een levendig lilla- en geweervuur toegezonden.

Tot twee malen rukte een sterk peloton daar binnen, en, kampende met de verhakkingen en versperringen daarin door de muitelingen gemaakt, werd het vuur tot zwijgen gebragt, en aan de koelies en achterwacht gelegenheid gegeven den marsch te vervolgen.

Er werd besloten om tot de talang Bijjong door te rukken, die, naar men vernam, zeer nabij Dedap gelegen zou zijn, doch alras bleek op eenen grooten afstand en langs eenen hoogst moeijelijken weg te liggen.

Ten $12\frac{1}{2}$ ure rukte de kolonne voorwaarts en werd de achterwacht, toen zij de afgebrande talang Dedap was doorgemarcheerd, op nieuw door de in het bosch onzigtbare muitelingen beschoten.

De 2de luitenant von Maurits, die de achterwacht commandeerde, ontving bij die gelegenheid een schot door het regterbeen, terwijl op hetzelfde oogenblik de pradjoerit Assik in den linkervoet getroffen werd.

Door de achterwacht versterking toetezenden, dat niet dan met veel inspanning gelukte (de kolonne was naauw eene sterke berghelling afgedaald), en door een wel onderhouden geweervuur, werd het vuur der muitelingen tot zwijgen gebragt, en zag men hen met overijling in de rigting van Bijjong vlugten.

Van uit het eene ravijn opklimmende en in een ander afdalende, dat dikwijls met handen en voeten klouterende moest geschieden, bereikte men omstreeks $3\frac{1}{2}$ ure de Pematang Oebor, welke van af de helft tot op den top met padie beplant was.

Ten $5\frac{1}{4}$ ure werd de top van dien berg bereikt, en ontdekte men dat ook de talang Bijjong in den brand gestoken was.

Er werd besloten, daar de koelies en achterwacht de hoogte nog niet bereikt hadden, op de plaats te bivouacqueren, dewijl die hoogte een vrij uitzigt opleverde, en men op den noordoostelijk tegenover liggende Pematang Aoer eene menigte gewapende mannen ontwaarde, die, achter eene aldaar opgestelde versterking, den onzen den doortogt naar de doeson Padang wilden bemoeijelijken.

Ten 6 ure waren de laatste manschappen op de Pematang Oebor aangekomen, en werden tot het bivouacqueren de noodige maatregelen genomen.

Aan het opslaan van hutten of afdaken was geen denken. De koelies en manschappen hadden sedert den morgen niet gegeten, en water om te koken of drinken was niet in den omtrek.

De geblesseerden, koelies, munitiën en vivres werden in het midden geplaatst en de manschappen op twee gelederen daarom geschaard, om dezelven gedurende den nacht tegen overrompeling te dekken.

Ten 7 ure begon het te regenen, welke regen afwisselend den ganschen nacht aanhield, terwijl de maan zeer weinig licht en slechts eene nevelachtige schemering verspreidde.

Met voorbeeldelooze kalmte, geduld en echte krijgsmansgeest schikten zich, zoowel manschappen als officieren, in dezen benarden toestand, en aan regen en koude bloodgesteld, werd de dageraad afgewacht.

Ten 6 ure stelde zich de kolonne weder in beweging om, na de muitelingen uit hunne versterking op de Pematang Aoer verdreven te hebben, de doeson Padang te bereiken. Hiertoe zou een gedeelte der kolonne links, de hoofdtroep en koelies in het midden, en een ander gedeelte regts de Permatang Aver beklenimen.

Naauwelijks had het linker gedeelte ter halverwege den bergpot beklommen, of de muitelingen verlieten hunne stelling en bestookten de voorwacht, die regts den bergtop beklom, met lila- en geweervuur.

Bij deze gelegenheid ontving een inlandsch hoornblazer een schot in het regter been; een aantal anderen bekwamen randjoewonden, en een Inlandsch fuselier bekwam een schot in den linkerarm.

Door de gecombineerde beweging der troepen en het wel aangebragt vuur sloeg de vijand op de vlugt, nu en dan nog eenige schoten doende, die echter, op eenen zeer grooten afstand gelost, den onzen geen nadeel berokkenden. Ook de talang Toengkoek, in de nabijheid van de doeson Padang, vond de kolonne, bij hare nadering, verbrand. In den middag ten $12\frac{1}{4}$ ure bereikte men de doeson Padang.

In afwachting van onderhandelingen, die, volgens geruchten, door de bevolking uit de Goemaij Oeloe met het civiel bestuur te Lahat zouden worden aangeknoopt, bleef de kolonne voorloopig te Padang post vatten, van waar koelies naar Lahat gezonden werden om de benoodigde vivres aftehalen.

De 2e luitenant Göbel kreeg last om te Lobo Sepang de zieken met een detachement van 25 man naar Lahat door te zenden, en zelfs met 30 man de komst der koelies met vivres aftewachten en die naar Padang te convoijeren.

Op de hoogte van de Pematong Pinang-Seriboe werd dien officier de passage door de muitelingen betwist. Eene overmagtige bende had daar post gevat, en bij het beklimmen van de uiterst steile en lange berghelling een goed gerigt vuur op de onzen geopend.

Voorgegaan door zijnen aanvoerder, liet het detachement zich niet afschrikken voorwaarts te gaan, en beantwoordde het vuur der muitelingen met de meeste bedaardheid.

Behalve de 2e luitenant Göbel, lieten bij deze gelegenheid drie Inlandsche fuseliers het leven en werd een Inlandsche hoornblazer in het been gewond.

De kolonne is den 16den April te Lahat teruggekeerd, ten einde het établissement aldaar te versterken en voor mogelijke aanvallen te beveiligen.

Riouw. den 20sten April kwam hier aan de kapitein der chinezen van Siantan (Anambas eilanden), laatst komende van Singapore, werwaarts hij had overgebragt 8 Europeanen en 3 Chinezen, afkomstig van een Portugeesch schip, waarvan de naam te Riouw onbekend is en dat door de aan boord zijnde, naar Havana bestemde Chinezen, moet zijn in brand gestoken.

— Op den 27sten April jl. werd te Riouw het berigt ontvangen, dat den vorigen dag te Soengi-Tiban, op het eiland Battam, onder de Chinezen, behoorende tot het geslacht of de Seh der Kha's, een gewelddadig verzet tegen het aldaar bescheiden Chinesche hoofd was uitgebroken, bij welke gelegenheid hetzelve van zijne vrijheid beroofd en bovendien de opiumkit, het phohuis en de arakkit verwoest en geplunderd zouden zijn.

Na een naauwkeurig, door den schout van Riouw ingesteld plaatselijk onderzoek, bleek het, dat dit berigt op zijn minst genomen, zeer overdreven was, daar de gebouwen die geplunderd zouden zijn, geene andere kenteekenen van beschadiging droegen, dan het lossnijden van derzelver wanden.

Het berigt nopens de wederregtelijke inhechtenisneming van het hoofd te Soengi-Tiban, werd echter juist bevonden, ofschoon men hem, op het vernemen van des schouts komst, weder op vrije voeten had gesteld.

Drie der schuldigen zijn tot bekentenis gekomen en zullen door den onderkoning van Riouw met dwangarbeid in den ketting worden gestraft.

De aanleiding tot deze ongeregeldheden wordt toegeschreven aan eene hoogst strafwaardige provocatie van de zijde van het Chinesche hoofd, door, instede van gehoor te geven aan eene bij hem ingebragte grief, over het wederregtelijke beschikken door zijnen schrijver over den bouwgrond van zekeren Kho-Alien dezen tot een tweegevecht uit te dagen.

(*Jav. Cour. van* 27 *Mei.*)

Rembang. In de dessa Sriweng zijn tien volwassen personen, ten gevolge van het eten van gekookte bleestroe-vruchten, ernstig ziek geworden.

Reeds den volgenden middag ten 1 ure waren zeven van hen na veel lijden gestorven.

De drie overigen, die welligt minder van die vruchten hadden gebruikt, herstelden.

Celebes en Onderhoorigheden. In de kampong Patjirakkan (Tello) heeft in de afgeloopene maand een moord plaats gehad, waarvan de dader onmiddelijk gevat en naar Makasser werd opgezonden. Toen deze persoon in verhoor werd genomen, kwamen drie anderen het bestuur mededeelen, dat zij getuigen in de zaak waren, doch bij nader onderzoek bleek dat zij aan die misdaad medepligtig waren.

Toen hun werd gezegd dat zij deswege voorloopig in verzekerde bewaring zouden worden gehouden, beproefden zij amok te maken, en niet dan nadat twee hunner en een policie dienaar gewond waren, gelukte het hen te overmeesteren.

De opbouw der nieuwe redoute te Segiri wordt steeds met kracht voortgezet. Het is opmerkelijk dat dagelijks p. m. 400 arbeiders uit de bevolking vrijwillig daaraan werken.

(*Jav. Cour. van* 30 *Mei.*)

ENGELAND.

De *Moniteur de la Flotte* maakt een staat der zeemagt bekend, door Engeland bestemd, om in den nu uitgebroken oorlog met China gebezigd te worden. Zij bestaat 1o. uit de schepen, die zich thans reeds in China bevinden, en 2o. uit de oorlogsvaartuigen, als versterking sedert die vijandelijkheden gezonden en die de havens van Engeland reeds verlaten hebben of spoedig zullen verlaten, te zamen 59 oorlogsbodems met 740 stukken geschut. Onder dit cijfer bevindt zich een groot aantal goed gewapende kanonneerbooten, die zeer nuttig zullen kunnen zijn tot het aanvallen der kusten.

Buitendien, zegt dit dagblad, heeft de Engelsche admiraliteit zulke beschikkingen genomen, dat dit aantal, indien de omstandigheden zulks mogten vergen, met 16 schepen, het escader in de Stille Zuidzee uitmakende, kunnen vermeerderd worden.

— Onder den titel: »*Berigt aan ongehuwden,*" leest men in verscheidene Duitsche dagbladen, de volgende aankondiging.

Office for mariages, London. Het agentschap John Schwarz & Co. No. 25, Nicolaas Street, St. Peters Road, Mile End te Londen, kan nog over een zeker aantal Engelsche, Fransche en Duitsche dames, meer of min bemiddeld en bekoorlijk, beschikken. De liefhebbers, die wenschen te huwen, kunnen zich in alle gerustheid tot dit achtenswaardig Compagnieschap wenden. Geheimhouding boven alle bedenking verheven.

— Volgens officiële berigten uit Griekenland, zegt de *Standard* van 28 Maart, betreurt de Regering van dat Koningrijk nu reeds het vertrek der Engelsch-Fransche troepen, dewijl zich bereids vele verschijnselen hebben voorgedaan, waaruit de afkeer der bevolking voor de kroon is af te leiden.

Hetzelfde dagblad deelt ook mede, dat, volgens tijdingen van Corfu, de verkiezingen in dat eiland vernietigd zijn. Het parlement beschuldigt het Engelsch Gouvernement de verkiezingslijsten vervalscht te hebben. Men verwachtte eene ontbinding van dat parlement.

— Onlangs had er eene verschrikkelijke ontploffing in de werkplaats der signalen van den spoorweg in de oostergraafschappen plaats. De schok werd op 2 of 3 mijlen afstand gevoeld. De muren der werkplaats zijn ingestort en verscheidene stukken er van op grooten

afstand been gevlogen. Een arbeider en een leerling waren op het oogenblik der ontploffing aan het werk. Hunne lijken zijn verschrikkelijk verminkt teruggevonden. Ook vond men een derde slagtoffer, een smid, die in de nabijheid over het land liep en aan den slaap van het hoofd door een dakpan getroffen werd. Hij bleef op de plaats dood. Zijn, aan zijne zijde gaande, broeder werd door eenige scherven gewond. Men telt ook nog 3 of 4 personen meer of min ligt gekwetst. Indien op dat oogenblik een trein van Cambridge was komen aanstoomen, zou men groote ongelukken te betreuren gehad hebben.

BELGIE.

Men schrijft van Antwerpen:

Ongeveer 25 jaren geleden, verlieten twee zadelmakers knechts, goede vrienden, en te zamen in een huis in de Bogaard-straat alhier wonende, zijnde de een Antwerpenaar en de andere een Waal, deze stad en begaven zich naar Parijs, om daar werk te zoeken. Gedurende eenigen tijd leefden zij zoo goed en kwaad zij konden in Frankrijks hoofdstad, tot dat er een tijd kwam, dat zij geen werk meer konden vinden en beiden zich letterlijk op straat bevonden. Wat te doen? Naar Antwerpen terug te keeren, kwam wel voor een oogenblik in hunne gedachten op, doch eigenliefde en de vrees voor de spotternijen hunner makkers over hunne spoedige terugkomst, deden hun tot een ander besluit overgaan. Zij namen dienst bij het vreemden legioen en weldra waren zij naar Afrika als hun ganschen rijkdom, met een maarschalksstaf in het verschiet in hunnen ransel, op weg.

Dien staf wonnen zij echter niet en wel om de eenvoudige reden, dat beiden in een gevecht tegen de Kabijlen gevangen genomen en ver — ver in het binnenland vervoerd werden, alwaar zij al de bedenkelijke hardheid van het lot eens slaafs ondergingen. Dit stond hun gansch niet aan en zij besloten te vlugten. Ongelukkig togen zij, in stede van Noordelijk, om de Franschen te naderen, westelijk op, waardoor onze beide vrienden eindelijk te Marocco aankwamen. Hier werden zij niet slecht ontvangen; integendeel; en dewijl zij weder soldaat werden, had het slechts van hun afgehangen, om bij het Maroccaansche leger een hoogen rang te verwerven. Doch het land stond hun niet aan en zij besloten het te verlaten. Deze maal gingen zij zuidwaarts langs de kust. Welke ontmoetingen zij op dien togt hadden, hoe zij leefden, en door de bevolking of stammen van Afrika's Westkust ontvangen werden, zijn bijzonderheden, die wij misschien binnen kort zullen vernemen, doch thans nog niet kennen. Zoo veel weten wij echter, dat zij gedurende twee jaren bij een dier stammen verbleven en, na verloop van dien tijd, bezitters waren van zekere hoeveelheid stofgoud en ivoor, waarmede zij besloten naar Amerika over te steken, ten einde op nieuw hun geluk te beproeven.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Een Amerikaansch schip bragt hen en hun schat naar New-York over. Naauwelijks bleven zij eenige dagen in die groote stad en begaven zich naar het binnenland. Zes maanden daarna waren zij in Kentucky op eene goede, zelf gebouwde landhoeve gevestigd, met de hoop van spoedig hun eigendom te zullen [illegible]

Intusschen dachten de broeders en zuster, die de een hunner hier achtergelaten had en de, in den omtrek van Bergen (in Henegouwen) wonende, ouders van den anderen, dat beide overleden waren. Nimmer deden zij iets van zich hooren en de van Parijs terugkeerende Belgische handwerks gezellen konden geene inlichtingen omtrent hen geven. Hunne familien waren dan ook reeds sedert lang in rouw over hen gedompeld, toen onlangs de vader van den Waal, (zijne moeder was sedert jaren overleden) een brief van zijn in Kentucky gevestigden zoon ontving. Hij was met de dochter van een rijken landhoevenaar in het huwelijk getreden en meende deze gebeurtenis ter kennisse van de nog levende leden zijner familie te moeten brengen. In den brief was een van den Antwerpenaar aan zijne broeders en zuster gesloten. Den laatsten hebben wij gezien en bevatte een aanzienlijken wissel, ten hunnen behoeve op een voornaam handelhuis in deze stad. Sedert zijn vriend en mede landhoevenaar, de Waal, gehuwd was, was Amerika voor hem het beloofde land niet meer; hij vermeende dat hun beider vriendschappelijke vereeniging sinds 25 jaren op het punt stond van in duigen te vallen en wilde zich daarom liever in het minnelijke van zijn vriend scheiden, dan dat zulks later misschien, ten gevolge van oneenigheid, zou plaats grijpen. Hij is zeer rijk en heeft het voornemen naar zijn vaderland terug te keeren, om te midden der zijnen, genot te hebben van zijne rijkdom en zijne dagen te eindigen. In den zomer hoopt hij te Antwerpen aan te komen, indien zijne broeders en zuster nog leven, hetwelk werkelijk het geval is. Een der broeders is een oppassend militair, sergeant bij het Belgische leger. De zuster is gehuwd met een schoenmakers knecht in de St. Rochstraat. Hoezeer niet zeer bemiddeld, zijn zij echter brave lieden, die hun brood op eene eerlijke wijze verdienen. Hun broeder heeft beloofd, zijne schatten met hen te zullen deelen en zij zijn dat onverwacht geluk in alle opzigten waardig.

FRANKRIJK.

Parijs, 10 Maart. Onlangs bevonden zich twee vrienden nabij een Omnibus station; een hunner had, wegens den verkoop van een stuk grond, 22000 francs in bankbilletten bij zich; de ander beval hem op het oogenblik, dat hij hem verliet, aan, wel zorg te dragen voor hetgeen hij bij zich droeg. De eerste steeg in het rijtuig; eene vrouw nam plaats naast hem, terwijl een heer, die haar echtgenoot scheen te zijn, zich naast haar plaatste. De Omnibus reed af. Eensklaps ontstond er twist; de man hief zijne hand tegen zijne vrouw op en deze wierp zich op haar buurman, om zijne bescherming af te smeeken. De twist werd zoo hevig, dat de conducteur geen ander middel zag, dan den beiden echtgenooten te verzoeken, af te stijgen. De reiziger met zijne 22000 francs kwam te huis en begon dadelijk het tooneel te verhalen, waarin hij de rol van beschermer had moeten spelen; [illegible] wilde hij die som in zijne secretaire bergen, doch de bankbilletten waren verdwenen en die beschermer der onschuld bespeurde te laat, dat hij het slagtoffer geweest was van twee medepligtigen, die waarschijnlijk de woorden, tusschen hem en zijn vriend gewisseld, hadden opgevangen.

— Ongeveer twee maanden geleden, meldt de *Salut Public* van Lyon, bood een jong meisje, met een bloozend gelaat en een eerlijk voorkomen, hare dienst als huismeid bij den heer X....., rentenier in die stad, aan. Zij zag er zoo onnoozel uit, dat men er niet aan dacht naar hare papieren te vragen of andere getuigenissen omtrent haar in te winnen; daarenboven sprak zij zeer naauwkeurig over hare geboorteplaats, alwaar de familie X..... vroeger gewoond had en noemde vele namen van personen, welke die familie daar gekend had. Kortom, zij werd aangenomen en trad dadelijk in dienst.

Wel was de meid niet zeer handig, maar toch ten uiterste voorkomend en vol goeden wil. Voor de dubbele dienst van keuken en kamermeid, die zij vervulde, had zij nog wel eenige opleiding noodig, doch men zoude haar dat alles wel leeren en hare meesters waren zeer voldaan, over hunne keuze, toen eensklaps eene ontdekking als een donderslag tusschen hen losbarstte.

Een man, zeggende de vader van de dienstmeid te zijn, en van hare geboorteplaats te komen, deelde hun mede, dat hun kamermeisje *zijn zoon* was, die, afgeschrikt door het denkbeeld soldaat te moeten worden, die vermomming had aangenomen, om zich aan de conscriptie te onttrekken. De vader had weldra een afzonderlijk onderhoud met zijn zoon en, hem zijne lafhartigheid verwijtende, dreigde hij hem te zullen aangeven, indien hij niet dadelijk naar zijn dorp terug keerde, om daar, even als zijne kameraden, te loten. Eindelijk gelukte het hem mede te krijgen, Mevr. X... en hare dochter, die zich niet zonder schrik de vertrouwelijke diensten, welke zij in hare onwetendheid van den wederspannigen conscrit gevorderd hadden, herinnerden, vol verbazing achterlatende.

Parijs, 22 Maart. De grootkanselier der orde van het Legioen van eer heeft den keizer het jaarlijksch rapport over de werkzaamheden der commissie voor oude militairen ingediend. Uit dat in den Moniteur van heden opgenomen stuk, blijkt dat zich, op 1 October 1856, zoo in Frankrijk als in Algerie, 67,769 oude militairen bevonden.

Onder dit aantal komen voor een vierde gedeelte voor:

1. De zoodanigen, die door eigen middelen of pensioen boven gebrek verheven zijn.

2. Zij die, zonder gewond te zijn geweest, slechts een of twee dienstjaren onder het oude keizerrijk kunnen tellen.

Hierdoor wordt dus officieel aangetoond, dat er op dit oogenblik 40000 oude militairen van dat keizerrijk bestaan, de welwillende zorg van Z. M. inwachtende om hun bijstand te verleenen.

De uitvoering van het testament des keizers heeft den gewonen loop van den levenslangen onderstand niet afgebroken.

In het afgeloopen jaar is het aantal van hen, die denzelven genoten zoodanig verminderd, dat daardoor 504,440 francs beschikbaar zijn geworden, waardoor men 927 achterstallige erfmakingen aan weduwen en bloedverwanten heeft kunnen voldoen en op nieuw 5 240 oude soldaten levenslange ondersteuning verleenen.

De cijfer brengt het aantal der die ondersteuning genietenden op 24 624, waarvan 12054 van 1 Jan. tot 31 Dec. 1852, en 12659 van 1 Julij 1855 tot 31 Dec. 1856, zoodat de toepassing der wet van 10 Junij 1855, den keizer in staat gesteld heeft, om, zonder de lasten des rijks te vermeerderen, 15000 oude militairen, die niet in de eerste verdeeling, dier ondersteuning begrepen hadden kunnen worden, een levenslang onderhoud te verleenen.

— Eene rijke dame te Lyon, mevr. B, had onder de talrijke bedelaars, die de markt Bellecour overstroomen, een allerliefst meisje opgemerkt van 5 of 6 jaren, met schitterende blaauwe oogen en blonde hairen. De moeder van dit meisje was eene weduwe met zes kinderen, die geen ander middel van bestaan had, dan de vruchten van haar bedelen.

Mevr. B gaf dit kind altijd eene aalmoes, vergezeld van een diepen, smartelijken zucht, daar zij, bij al de genoegens, die de rijkdom schenkt, na twintig jaren huwelijk, die van het moederschap niet kende.

Op zekeren dag kwam de gedachte in haar op, of zij dat kind niet van de moeder zou kunnen koopen; zij wendde zich tot de bedelares en stelde haar de gelukkige gevolgen voor, welke eene aanneming, in behoorlijken vorm, voor haar kind kon hebben, doch tevens daarbij tot voorwaarde, dat de aanneming eens geschied zijnde, de moeder er van moest afzien, om het meer te ontmoeten.

Na eenige tranen stemde de bedelares toe, doch verzocht eenigen bedenktijd. Het meisje werd door mevr. B medegenomen en gaf zich met al de onverschilligheid, haren ouderdom eigen, aan haren nieuwen toestand over. Hare lompen verdwenen en maakten plaats voor eene nette, smaakvolle kleeding en zijden japonnetjes, en haar droog brood werd door smakelijke, uitgezochte maaltijden en lekkernijen vervangen.

Eenige dagen geleden had mevr. eenige personen bij zich genoodigd en alle bewonderden en prezen de bevalligheid van het lieve kind onder hare nieuwe kleeding, toen de deur der zaal eensklaps heftig geopend werd en de moeder binnentrad. Met oogen vol tranen, wierp zij zich op haar kind, dat zij tot groot schandaal van het gezelschap, in den arm nam en op mevr. B toetredende, gaf zij, onder het hevigst snikken, te kennen, dat de opoffering, die zij zich had willen opleggen, boven hare krachten was. Mevr. B wilde echter van haar plan niet afzien, doch heeft het gewijzigd. De moeder zal nu haar kind mogen komen omhelzen, dat door mevr. behoorlijk is aangenomen en eene der rijkste erfgenamen dezer stad zal worden. De hemel geve slechts dat de weelde de herinnering aan de moeder, de bedelares, niet in het hart van het kind verstikke.

DENEMARKEN.

De *Gazette des Tribunaux*, deelt eene verschrikkelijke misdaad mede, die in het dorp Brahelralleborg is gepleegd.

Andries Nielsen, huisvader en eigenaar van een grooten bloementuin, had sedert twee jaren het Mormonismus omhelsd. Laatstelijk trachte hij ook zijne jonge vrouw daartoe over te halen, doch deze weigerde volstandig het Lutherdom, waarin zij geboren was, afte zweren. Andries Nielsen hield bij haar aan en steeds denzelfden tegenstand bij zijne vrouw ontmoetende, gaf hij haar te kennen, dat hij, indien zij er niet toe besloot, om tot de leer der heiligen over te gaan, van haar zou scheiden en met zijne drie kinderen aan het zoutemeir gaan wonen, volgens zijn zeggen, het ware vaderland der Mormonen.

Mevrouw Nielsen bleef onverbiddelijk en haar echtgenoot, wiens godsdienstige zinsverbijstering steeds toenam, werd van dag tot dag dringender. Den 12den Februarij trad hij, bij het krieken van den dag, in hare slaapkamer, in de eene hand eene kaars, in de andere een ponjaard houdende. Hij naderde haar bed, en zeide haar, dat hem in den nacht een engel was verschenen, die hem Gods bevel had overgebragt, om haar tot het Mormonismus te bekeeren. Mevrouw Nielsen antwoordde, dat zij liever wilde sterven, dan haar geloof verzaken. Woedend wordende, riep hij: Sterf dan als een onboetvaardige en bragt haar drie ponjaardsteken in de buik toe, doch ziende dat zij nog adem haalde, ging hij naar de keuken en haalde een groot mes, waarmee hij haar den hals afsneed.

Andries Nielsen verliet daarop de kamer, waarin het lijk lag en sloot de deur op dubbel slot. Vervolgens liet hij zich een goed ontbijt gereed maken; na overmatig gegeten, twee flesschen wijn en eenige glaasjes brandewijn genuttigd te hebben, stelde hij zich zelven in handen van den regter, wien hij al het hiervermelde mededeelde, er bijvoegende, dat hij zeer tevreden was, de hem toevertrouwende goddelijke zending zoo wel volvoerd te hebben. Hij is daarop in hechtenis genomen en wordt zeer naauw in een cel bewaakt. Het onderzoek is reeds ingesteld en wordt met de meesten spoed voortgezet.

Andries Nielsen is thans 32 jaren oud en heeft eene volledige maatschappelijke opvoeding genoten. Uit neiging, bestudeerde hij de botanie en koos daarop het beroep van bloemist. Hij is zeer rijk en onderscheidde zich, tot aan zijne bekeering tot het Mormonismus, door een zacht en welwillend karakter. Eerst na tot die leer te zijn overgegaan, werd hij jegens allen, die hem omringden, hard en onhandelbaar.

DUITSCHLAND.

De Oostenrijksche regering gaat met den meesten ijver voort, om hare zeemagt te vermeerderen. Een nieuw stoomfregat, *de Donau*, is van stapel geloopen en men berigt, dat twee nieuwe linieschepen met schroefstoomvermogen op stapel gezet zullen worden. Zij zullen 90 stukken geschut voeren en 800 paardenkracht hebben, even gelijk het linieschip *de Keizer*, dat thans in aanbouw is.

Sedert 1855 is de Oostenrijksche zeemagt toegenomen met vier stoomfregatten, met 54 stukken geschut en 300 paardenkracht ieder. Behalve het linieschip *de Keizer* worden en nog een stoomfregat en twee stoomcorvetten gebouwd.

— Men schrijft van Weenen, 22 Maart, dat in die hoofdstad per telegraaf het berigt is ontvangen, dat de generaal graaf von Marziane, opperbevelhebber der Oostenrijksche troepen in Wallachije, den vorigen dag zijn afscheidsbezoek bij de autoriteiten van dat vorstendom had afgelegd, die op hunne beurt den 24sten afscheid van hem zouden komen nemen.

De generaal von Marziane zou, op den 25sten Maart, met geheel zijn hoofdkwartier Bucharest verlaten en zich naar Gregowa te begeven, ten einde zich aldaar naar Oostenrijk in te schepen.

De ontruiming der Donauvorstendommen door de Oostenrijkers kan dus beschouwd worden als geheel te zijn afgeloopen.

SPANJE.

De Justitie heeft een onderzoek omtrent een driedubbelen moord moeten instellen, waarvan wij de volgende bijzonderheden, uit een goede bron geput, mededeelen.

Eene jonge dame, sedert eenigen tijd te Madrid aangekomen, woonde alleen en ontving bezoeken van een jongeling, die er zeer goed uitzag. Die veelvuldige bezoeken van den minnaar hadden den gewenschten uitslag en er ontstond eene innige verstandhouding tusschen hem en de dame. Dit geluk was echter niet van langen duur, Op zekeren dag kwam er een bezoeker, dien zij niet verwachtte. Zij had in de provincie een anderen minnaar achtergelaten, die zich nu weder bij haar aanmeldde, zonder dat er de geringste spijt op zijn gelaat te lezen stond. Geen verwijt kwam over zijne lippen en, na een onderzoekenden blik omtrent de verdeeling van het huis in het ronde geworpen te hebben, vertrok hij, zijne ontrouwe toeroepende; tot weêrziens!

Den volgenden morgen klopte hij, met een ponjaard en een dubbelen loops pistool gewapend aan de deur, doch kreeg geen antwoord, waarop hij heimelijk insloop en zich verborg in eene kamer, grenzende aan die waar zijn medeminnaar en de ontrouwe dame gewoon waren zich op te houden. Toen hij zeker was, dat zij bijeen waren, wierp hij zich op hen en bragt ieder een steek in het hart toe, dat zij den laatsten adem uitbliezen, zonder eenig geluid te geven.

Toen de regter van instructie kwam, vond hij drie lijken. De moordenaar had zich zelven mede door een pistoolschot van het leven beroofd.

KAAP DE GOEDE HOOP.

Men leest in de *Zuid-Afrikaan* van 5 Maart:

Het Hollandsch barkschip »Laurens Koster,'' Kapt. M. Koenen, van Banjoewangi naar Schiedam, kwam op den 28 Febr. in de Simonsbaai ter reede. Het vaartuig heeft eene zeer naauwe ontkoming gehad. Op den 1 Febr. op de hoogte van Mauritius, werd het door een geweldigen orkaan beloopen, ten gevolge waarvan het plat op zijde viel, en men verpligt was, ten einde schip en menschen te behouden, deszelfs geheele tuig te kappen. Het schip was eene wijl als onder het water bedolven, en in dien tijd werd het dek door de hoogloopende zee schoon geveegd, en werden zeven der matrozen over boord gespoeld. Van deze werden vier gered maar de overigen, zijnde J. G. Hoorman, timmerman, A. C. Wilhelm, matroos, en W. J. Werdis, ligt matroos, vonden ongelukkig hun graf in de diepte. Toen de storm bedaard was, stelde men alles in het werk ter vervaardiging van noodtuig, en na 23 dagen met het wrakke vaartuig op de diepte gedobberd te hebben, gedurende welken tijd men nog al dikwijls guur weer had, mogt het den kapitein gelukken, het anker in de Simonsbaai te werpen.

Scheepsberigten.

Straat Sunda doorgezeild.

Datum	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder	Van	Datum.	Naar
Mei. 24	Eng . . .	Asia	R. Davidson . . .	Liverpool . .	7 Febr.	Batavia.
» 25	Amerik . .	Flynig Fish.	Niekels	Manilla. . .	28 April.	Boston.
» —	Eng . . .	Queen Mab	Alees. Hendenning .	Singapore . .	11 Mei .	Liverpool.
» 26	Spaansch .	Hispano Filipino	J. C. Tuton . . .	Cardix . . .	30 Jan .	Manilla.
» —	Holl . . .	Koning Willem II	H. R. Giezen . . .	Hongkong . .	25 April.	Guichenbaij.
» —	» . . .	Nicot.	J. Ametz	Soerabaija . .	20 Mei .	Amsterdam.

Aangekomen Schepen te Batavia.

Datum.	Vlag.		Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Van.	Datum.	Agenten.
Mei. 27	Z. M . . .	stooms.	Celebes	lt. t/z 1kl. de Man .	Soerabaya . .	24 Mei	
» —	Amerikaansch	schip	Lowell	J. Knowles. . . .	Samarang. . .	24 »	. Maclaine Watson en co.
» —	Nederl Indisch	bark	Faidool Karim	Said Mahoerman . .	Bandjermassing.	18 »	. B J Jacobs
» 28	Engelsch . .	»	Asia	Davidson	Liverpool . .		
» 29	Nederlandsch.	»	Jacobus Martinus	F. Meppelder . . .	» . .		
» —	»	brik	Henriette	J. M. van der Veen.	Rotterdam . .		

Vertrokken Schepen van Batavia.

Datum.	Vlag.		Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei. 26	Hamb. . .	schip	Melvina Vidal	Kesels	Samarang.
» 27	Z M. schroef	korvet	Princes Amalia	kapt. luit. t/z. W. H. A. Westdink.	Koerts Noord-Oost.
» —	Nederl. . .	bark	Salatiga	J. W. Bezier	Soerabaya.
» 28	Z M. . .	stooms.	Amsterdam	kap luit. t/z A. A. de Vries . . .	Koerst Noord Oost.
» —	Zweed. . .	schip	Amalia Maria	J. H. Svendson	Cowes.
» 30	Nederl. . .	»	Rotterdam	Rusman qq.	Rotterdam.
» —	Zweed. . .	»	Flamingo	E. F. Rogstadius	Cowes.

In lading liggende Schepen te Batavia.

Vlag.		Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Bestemming.	Agenten.
Nederlandsch	schip	Jan Daniel*	H. Hagers	Japan	B. Kopersmit en co.
»	bark	Louise*	Buys	Samar. en Soerabaya . . .	»
»	»	Johannes Marinus	Verburgh	. . . .	»
»	schip	Sumatra	H. Grivel	Nederland	»
»	»	Nieuw Holland	Tuk	. . . .	»
»	»	Fop Smit	L. Hofman	. . . .	»
»	»	Madura*	T. Draijer	. . . .	Van der Burg, Vriesendorp en co.
»	»	Stad Utrecht	F. P J. Jaski. . .	Nederland	»
»	»	Jonge Jan*	Pheiffer	Macasser	Landberg Bezoet de Bie en co.
»	schip	Louisa Jacoba Johanna* . .	Drayer	Hongkong	G. Suermondt en co. in liq.
»	schip	Amphitrite*	D. Grim.	Amsterdam	Hasger en Schuurman.
»	bark	Maarten van Rossem* . . .	P. F Ryken, . . .	China	»
»	»	Afrika	P. Mannoury . . .	»	»
»	»	Catharina en Theresia* . . .	W. L. Hartmans . .	. . . .	»
»	schip	Valparaiso	H. A. Ellerman . .	Nederland	»
»	»	Maria Catharina*	K Poel	Soerabaija	Hunter Houghton en co.
»	»	Kijkduin	Oldendorp	Soerabaya	»
»	bark	Senior	K. L Swart . . .	. . . .	C. Bahre en G. Kinder.
»	»	Elisa Susanna*	J. Kuyt	. . . .	Van Ommeren, Rueb en co.
»	schip	Billiton.	H. ten Zeldam Gaaswijk	. . . .	»
»	»	Walvisch	T. Schut.	Nederland	Paine Stricker en co.
Nederl. Indisch	schip	Sara Elenora	D. Schuymer . . .	Samarang.	C. Bahre en G. Kinder.
» »	bark	Kalimanten*	Lie Boensing . . .	. . . .	D. N. Buys en co.
» »	»	Argo*	J. Clark	Cheribon	»
» »	brik	Jenoer*	Said Alie	. . . .	»
» »	bark	Sarie Borneo*	Ong Bansoei . . .	. . . .	»
» »	»	Fulke Nazar*	Sech bin Smeer . .	. . . .	»
» »	»	Mabroek*	Said Madohle . . .	Palembang	»
» »	»	Amsterdam*	J. Lehnhoff	[illegible]	»
» »	»	Amana Tulbarie.	Sech Bonkok . . .	Soerabaija	»
» »	»	Asaddulla*	Hoesin	Samarang	»
» »	»	Soedulhair*	Sech Alie Bargebe .	. . . .	»
» »	»	Faidool Karim*	Said Mohamat . . .	. . . .	B J. Jacobs.
[illegible]	»	Batavia vroeger Graaf van Nassau	D. C. Bosch . . .	Riouw.	»
Engelsch	»	Eblana*	D. Gillan	. . . .	Hunter, Houghton en co.
»	schip	Eliza Thornton	Maxwell.	. . . .	Martin, Dyce en co.
»	»	Annett Gilbert*	. . . .	Singapore.	»
»	»	Hindostan*	L. Bax	. . . .	Maclaine, Watson en co
Zweed	brik	Curt*	C. A. Sundstrom . .	Zweden	Metzendorff, Wilmans en co.
»	bark	Amason*	C. Dannberg . . .	. . . .	»
»	schip	Robert Dickson*	B. Hjarn	. . . .	Pitcairn, Syme en co.
»	brik	Prins Oscar	C. A. Hartzell, . .	Stokholm via Soerabaya . .	G. Suermondt en co. in liq.
»	bark	Theodoor Dill*	L. A. Flory . . .	Soerabaya.	»
Fransch	brik	l'Uni*	Lamberthod. . . .	. . . .	C. Bahre en G. Kinder.
»	bark	Sophie Cezard*	E. Ropers	Manilla	J. Cezard en co.
Hamburgsch	bark	Wildeman*	Th. Kalckoser. . .	. . . .	Metzendorff, Wilmans en co.
Deensch.	»	Calloe*	Kopperholdt . . .	. . . .	Busing Schröder en co.
Brem	»	Orester*	Gunther	. . . .	C. Bahre en G. Kinder
Amerik.	schip	Lowell*	J. Bnowles. . . .	Boston.	Maclaine, Watson en co.

De Particuliere Schepen zijn aangeduid met een *

Aangekomen schepen te *Soerabaya*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Van
Mei 19	N. I.	schip Faidnl Moebarak .	Hamdja Noordin	Banda.
» —	Eng .	» Princess . . .	A. K. Fremearne.	Batavia.
» 20	Z. M.	stooms. Celebes . . .	lt. t/z 1k. de Man	om de West.
» —	Gouv.	st. Adv. vaart. Tjipannas.	P. Boodt . .	Bandjarmass
» 21	N. I.	bark Arachmanie . . .	Mohamat Ariep.	Batravia.

Vertrokken schepen van *Soerabaya*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder	Naar
Mei 19	N. I.	bark Kiom Heg Ing . .	Oey Bokking .	Passeer.
» 20	Ned.	» Nicot	J Amesz . .	Amsterdam.
» —	»	brik G v. Limb. Stirum.	M. v. Holdinga	Nederland.

In lading liggende schepen te Soerabaya.

Vlag.	Namen der Schepen	Gezagvoerder.	Bestemming.	Agenten
Nederlandsch.	Hugo Grotius	Swoede	Nederland	Schimmelpenninck en co.
»	Burgermeester van Reenen	v. d. Meer v. Kuffeler,	»	» » »
[illegible] . .	Mauritius	J. O. Regnier . . .	»	Ruyl Cramer en co.

Vertrokken schepen van *Indramayoe*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
[illegible]	Ned.	schip Stad Utrecht . .	F. P. J. Jaski	Batavia.

Aangekomen Schepen te *Cheribon*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Van
Mei [illegible]	[illegible]	brik Tartar	Tan Inghok .	Batavia.
» [illegible]	[illegible]	schoen. Bientang Baroe	Said Hoesin .	Djawana.
» 20	[illegible]	» Emilie . . .	Moeloet . .	Batavia,
» 22	[illegible]	bark Kiem Tiangtay .	Tjoa Inglan .	Tagal.

Vertrokken schepen van *Cheribon*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei 18	Ned	schoener Argo . . .	J. Clark . .	Batavia.
» —	N. I.	bark Lachmady . . .	Said Alhasnie .	Soerabaya.
» 19	»	schoen. Bientang Baroe	Said Hoesin .	Muntok.
» —	»	brik Tartar	Tan Inghok .	Pecalongan.
» 23	»	bark Kim Tiangtay . .	Tjia Inglan .	Riouw.

Aangekomen schepen te *Tagal*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Van
[illegible] 18	N. I.	bark Atiat Tulbarie . .	Sech Mattif .	Samarang.
» 20	»	» Oengoan . . .	J. Worthington	»
» 22	»	schoen. K. Hienl. 8. Bient.	Tjia Tjansing.	»
»	»	bark Oey Sinjo . . .	Kwik Samiang	Pecalongan.
» [illegible]	Ned.	schip Anna Digna . .	Conman . .	Batavia.

Vertrokken schepen van *Tagal*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei 18	Ned.	bark Haamstede . . .	de Boer . .	Nederland.
» 20	N. I.	» Kim Tiangtay . .	Tjoa Inglau .	Riouw.
» 22	»	» Oen Goan . . .	J. Worthington	»
» 23	»	schoen. K. Hienl 8 Bient	Tjia Tjongsing	Muntok.

Aangekomen schepen te *Pekalongan*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Van
Mei 21	N. I.	brik Tartar	Tan Ingok .	Tagal
» 22	Ned.	bark Haamstede . . .	de Boer . .	»

Vertrokken schepen van *Pekalongan*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei 18	N. I.	brik Pasekan . . .	Tan Tiauking	Batavia
» 19	»	bark Oey Sinjo . . .	Kwik Samiang	Riouw.

Aangekomen Schepen te *Pasoeroean*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Van
Mei 7	N. I.	kotter Little Tot . .	Katjoong . .	Soerabaya.
» 20	»	» Paulina . . .	Latip . . .	»

Vertrokken Schepen van *Pasoeroean*.

Datum	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei 8	N. I.	schoener Mansoor . .	Sagiet . . .	Bezoekie.
» 9	»	kotter Little Tot . .	Katjoong . .	Panaroekan.
» 15	»	» Paulina . . .	Latip . . .	Soerabaya.

Aangekomen schepen te *Banjoewangie*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei 4	N. I.	schip Carolina . . .	J. C Kruijmel.	Tjilatjap.
» 7	»	» Hector	M. Paulino .	Sumanap.

Vertrokken Schepen van *Banjoewangie*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei 5	N I.	schip Carolina . . .	J. C. Kruijmel	Sumanap.
» 9	»	» Hector	M Paulino .	Tjilatjap.
» 13	Ned.	» Twee Jeannes . .	Noordsiek . .	Priegie.

Aangekomen schepen te *Sumanap*

Datum.	Vlag	Namen der Schepen.	Gezagvoerder	Van
Mei 13	N. I.	kotter Little Tot . .	Katjoong . .	Pasoeroean;
» 14	Ned.	bark Resident v. Son .	C Kramers .	Tjilatjap.
» —	Z. M.	stooms. Celebes . . .	lt. t/z 1k. de Man	Soerabaija.

Vertrokken schepen van *Sumanap*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
Mei 15	Z. M.	stooms. Celebes . . .	lt t/z. 1e kl Man	Kruistogt.
» 16	N. I.	bark Fathal Haer . .	Sech Bahaloan	Samarang.
» —	»	» Carolina . . .	J. C. Kruymel	Patjietan.

Aangekomen Schepen te *Tjilatjap*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Van
Mei 20	N I.	bark Hector	Paulino . .	Sumanap

Vertrokken schepen van *Panaroekan*.

Datum.	Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerder.	Naar
April 27	Ned.	schip Drie Vrienden .	L P. Anderssen	Nederland

AANGEKOMEN PASSAGIERS TE BATAVIA.

van den 25 tot en met den 27 Mei 1857.

Met Z M. stooms. *Celebes*, luit ter zee 1e kl *J E de Man*, mevr. *Aneamat.* en dochtr, en *Overbeek de Meijer*, van *Soerabaija.*

VERTROKKEN PASSAGIERS VAN BATAVIA.

van den 24 tot en met den 26 Mei 1857.

Met het N. I. stooms. *Koningin der Nederlanden*, kapt *J. Prins*, de heeren *H. Borel*, *R. W Thomson*, *D Maclaine* en mevr, *R V. Heijhge*, naar *Soerabaya.*

Handelsberigten.

Aan- en Uitvoer te Batavia van den 14 tot en met den 20 Mei 1857.

AANVOER.

Van Singapore per ned. ind. bark *Sugaf*, gez. Sech Abdulla Lachmar.

10,000 bund chin. werkgoed. 2000 planken. 5000 vloersteenen. 49 kn. koopmanschapp. 3 kn. manufact. 8 zakk. provisien. 16 kn. vuurwerk. 3 kalb. ghie. *Gezagvoerder.*

Van Boston per Am. bark *R. B. Torbes*, gez. Ballard. agt. Paine Stricker en. co.

10/m. steenen. 1623 blokk. lood. 200 vn. meel. 1086 stoelen. 26 ploegen. *Agenten.*

Van Pecalongan per praauw Hajang gez. Kaihan.

$62^{35}/_{100}$ pic. tabak. 90 corg. kleedjes. *Oeij Engsoan.*

Van Muntok via Lepar per praauw Kotter gez. Sech Achmat.

8 koij steenkolen. *Abang Alie.*
25 pic. boombart. 1. do. was. *Gezagvoerder.*

Van Croeé per praauw Pantjalang gez. Sie Leekeer.

150 pic. dammer. *Sie Luteep.*

Van Bandjermassing per ned. ind. *Kalimantan*, gez. Sie Boenpeng.

1450 boss. rotting. 390 planken. 2500 kadj. matten. *Gezagvoerder.*
2316 boss. rotting. *Gouvernement.*
56112 ps. mal matten. 17000 do. kadj. do. $6^{76}/_{100}$ was. *Sie Boenpeng.*

Van de Molukkos, Macassar en Soerabaija per ned. ind. stoomb. *Macassar*, gez. Schmidt. agt. Cores de Vries.

3 kn. chitzen. 5 do. ...... *Order.*
58 zakk. sago. *Agenten.*
6 kn. sago. *Picard.*
$6^{1}/_{2}$ pic. was. *Sech Achm. bin Talib.*
2 vn. vleesch. 1 kt. gordijngoed. 1 do. koperwerk. *Order.*
2 kn. ...... *v. Eennet.*
1 kt. ...... *Order.*
2 trommels. *Diepenheim.*
6 kn. slendangs. *B. van Leeuwen en co.*
8 kn. kains. *Moormann en co.*
50/m. sigaren. $2^{1}/_{2}$ pic. garnalen. *Order.*

Van Samarang per ned. ind. bark *Alnoer*, gez. Sech Awab bin Awab Said.

28 ps. rottingstoelen. 3 do. do. wagentjes. *Order.*
2 kn. merinos. *Moormann en co.*
1 kt. parasols. 1 do. laken. *Pandel en Stiehaus.*
1 kt. boeken. *van Haren Noman en Kolff.*
66 ks. thee. 192 tonn. chin. verf. 3 kn. zijden goederen. *Lim Seng.*
56 pic. djarak olie. *Tan Geanseng.*
26 tonn. djarak olie. *Order.*
14 kn. gouv. goederen. *Gouvernement.*
1 kt. jap. goederen. 4 vs. glaswerk. *Abeelen Dennison en co.*
1 kt. leder. *Pandel en Stiehaus.*
32 vs. meel. *Pfemp en co.*
1 kt. kleederen. *Platon.*
1 kt. slendangs. 2 do. sarongs. 4 do. gedr. katoen. *Adam en co.*
4 kn. kleedjes. 168 pic. rijst. *Said Aloewie Satrie.*
$97^{32}/_{100}$ pic. koffij. *Oeij Tiunseng.*
13 pic. tabak. 40 cod. kain pandjang. 8 pic. djarak olie. 1 kt. ijzerwerk. *Sie Yoetiang*
24 ks. rhijnwijn. *de Fiennes.*
2 kn. ruwe zijde. *Said Abdulla bin Joffar.*
9 kn. miscer. *Tjia Kiokbie.*
6 kn. sarongs. 10 tromm. beschuit. 2 kn. thee. *Tjie Kiekie.*
2 koperen gongs. *Aijoop.*
2 kn. sarongs. *Sech Abdulla bin Segaf.*
1 wagen. 4 wielen. *Zakara en Audineau.*
1 kt. shawls. *Tjie Yookie.*
2 kn. sarongs. *Sech Aboebakar Jobadie.*
1 kt. vlas zijde garen. *Order.*
1 kt. sarongs. *Lim Seng.*

Van Rotterdam per ned. schip *Maarten v. Rossem*, gez. Rijken. agt. Haager en Schuurman.

16 ks. manufact. 5 do. kramerijen. 1 bl. en 7 ks. manufact. 24 ks. glaswerk. 12 do. kramerijen. 8 bn. en 6 ks. manufact. 29 ks. ijzerwerk. 2 do. kramerijen. 3 bn. manufacturen. *Bahre en Kinder.*
1 kt. bascule. *Dümmler en co.*
18 ks. manufacturen. *Moormann en co.*
94 coll. ijzer en staalwerk. 232 vn. spijkers. *Tolken Voget en co.*
25 led. leggers. *Moormann en co.*
100 vs. boter. *Suermondt en co.*
100 ks. vensterglas. *Bahre en Kinder.*
190 ks. blik. 10 ks. manufacturen. *Jacometti en co.*
120 ks. bier. *van Ommeren Rueb en co.*
50 ks. bier. ....
18 ks. manufacturen. *Moormann en co.*
90 ks. bier. *van Ommeren Rueb en co.*
10 vn. krijt. ....
51 vs. en 16 ks. verfwaren. ....
1 kt. pennen. ....
68 kn. wijn. *van Ommeren Rueb en co.*
1 kt. papier. *W. Bruining.*
18 ks. provisien. 35 ankers groentens. 1 md. stroop. 20 md. min. water. 2 ks. provisien. *van Kleeff en co.*
1000 keld. genever. 45 ks. wijn. 2 ks. ...... *van Ommeren Rueb en co.*
8 ks. wijn. 1 do. brandy. 3 md. min. water. 1 kt. cognac. *Pursis en co.*
15 ks. papier. 50 do. wijn. 22 do. eau de cologne 120 vs. verf. 30 keld. lijn-olie. 50 md. water. 2 bn. laken. *Agenten.*
3 ks. manufacturen. *Metzendorff Wilmans en co.*
7 ks. orgels. *Crone van der Beek en co.*
7 ks. boeken en lak *Lange en co.*
12 ks. papier. 30 vs. boter. *Suermondt en co.*
2 ks. manufact. 8 do. orgels. 200 vs. boter. *van der Burg Vriesendorp en co.*
4 ks. manufacturen. *de Weerdt Ruyl en co.*
8 ks. modewaren, 3 vn. lampen. 7 ks. lampen. 38 ks. provisien. *Gumprich en Straus.*
149 md. bier. 8 ks. wijn. *Jacometti en co.*
6 ks. boeken. *van Haren Noman en Kolff.*
2 ks. spiegels. *Kopersmit en co.*
30 vs. specie. 25 ks. opium. *N. H. M.*
60 calicots. *van Maanen en co.*
50 hammen. 6 pakk. zeildoek. 20 vn. vleesch. 1 kt. klokken. 22 vs. boter. 50 ks. kaas. *Landberg Bezoet de Bie en co.*
4 ks. manufacturen. *B. van Leeuwen en co.*
2 ks. manufacturen. *v. Overzee en co.*
2 ks. hoeden en petten. 384 ks. kazen. 50 vs. boter. 50 hammen. 50 md. min. water. 100 ks. bier. 8 do. provisien. *Gezagv.*

Lading voor Samarang.

100 md. bier. 2 kn. wijn. 2 do. ijzerwerk. 1 do. zijde. 18 do. manufacturen. 25 ks. provisien. 50 do. kaarsen. 1 do. pleetwerk. 1 kt. elixer. 50 md. water. 75 vs. boter. 7 ks. .... 500 keld. genever. 11 ks. .... 20 do. wijn. 56 kn. en 2 fusten wijn. 1 kt. boeken. 1 do. diversen. 13 do. meubelen. 6 do. papier. 13 do. aardewerk. 1 vat en 1 kt. pleetwerk. 1 kt. diversen. 50 slijpsteenen. 3 ks. diversen. 1 kt. tabak. 2 ks. .... 2 do. groentens. 1 kt. brandspuit. 24 do. manufact. 5 bn. manufact. 1 kt. sigaren. 3 ks. .... 1 do. piano. 1 do. jagtgeweer. 1 bl. ..... 1 kt. .... 2 ks. vruchten. 1 vt. hagel 1 kt. kleederen. 1 kt. aardewerk. 200 vs. boter. 10 ks. strooheeden. 1 kt. glaswerk. 1 kt. specie. 887 coll. ijzer. 3 ks. kop. bladen. 1 vt. spijkers. 18 ks. koopmanschappen.

Van Amsterdam per ned. bark *Metalen Kruis*, gez. Zuurden. agt. Jacometti en co.

100 vn. koolteer. 8 kn. manufact. *Tolken Voget en co.*
20 pakk. bord papier. 4 tonn. teer. 1 kt. spijkers. *Plump en co.*
34 coll. manufact. *Busing Schröder en co.*
24 kn. likeuren. 1 do. ijzerwerk. *John Pryce en co.*
2 kn. naalden. *Metzendorff Wilmans en co.*
20 ankers azijn. *Kopersmit en co.*
1 kt. pitten. 1 do. manufact. *van Riet en ter Gouw.*
35 coll. provisien. 10 vs. groentens. 3 kn. inkt. 1 pak ijzerwerk. 1 kt. lederwerk. *Gumprich en Straus.*
1 kt. boeken. *van Haren Noman en Kolff.*
2 vn. hammen. *Cores de Vries.*
75 vs. boter. 22 do. groentens. 19 kn. provisien. 4 do. banket en suikerwerk. 50 md. min water. 184 kazen. 4 bn. kurken. 33 coll. manufact. *de Weerdt Ruyl en co.*
25 coll. diversen. *M. v. Mijnontginning.*
20 vn. planten. 37 coll. manufact. *Moormann en co.*
1 pijp. madera. *Vaupel en co.*
9 vs. verf. 25 keld. traan. *Agenten.*
1 kt. vermicelli. *Engelhard en co.*
3 vn. ijzerwerk. 2 kn. zijdenstoffen. *Haager en Schuurman.*
3 kn. wijn. *Reed.*
3 kn. wijn. *Mijnssen.*
4 kn. provisien. *Tiedeman en van Kerchem.*
26 kn. kramerijen. *Bahre en Kinder.*
18 coll. ...... *Andreas en co.*
5 coll. medicijnen enz. *Göring en co.*
120 vs. boter. 150 kazen. *Gezagvoerder.*
100 vs. boter. 21 coll. provisien. 10 kn. likeuren. 50 kazen. 6 kn. azijn. 4 do. haring. *B. van Leeuwen en co.*
200 vs. boter. *Landberg Bezoet de Bie en co.*
200 vs. boter. *Order.*
50 vs. boter. *Suermondt en co.*
25 keld. traan. 30 vs. verfwaren. 100 keld. lijnolie. 2 kn. koopmanschapp. 2 do. manufact. 1 do. kast. 50 do. gedr. vruchten. 100 vs. loodwit. 25 keld. terpentijn. 50 ks. olie. 1 kt. papier. *Order.*
50 kazen. *Landberg Bezoet de Bie en co.*
8 kn. kaarsen. *Gumprich en Straus.*
1145 coll. gouv. goederen. *Gouvernement.*

Lading voor Samarang.

50 vs. boter. 2 kn. koopmanschapp. 116 coll. do. 1 kt. 1 piano. *Order.*
20 kn. manufact. 1 do. sokken. *Oliphant en co.*
32 coll. manufact. *Salomonson en Meijer.*
5 coll. manufact en porcelein. 1 kt. zilverwerk. *Dorrepaal en co.*
1 kt. boeken. 3 do. papier. *Oliphant en co.*
1 kt. boeken. *Dorrepaal en co.*
1 kn. dahlias. 1 do. koopmanschapp. *van Maanen en co.*
1 kt. koopmanschapp. *v. Brakel Reijger.*
1 kt. laken. *Heijmans.*
1 kt. koopmanschapp. *v. d. Elst.*
5 kn. manufact. *Kopersmit en co.*
4 kn. koopmanschapp. *Heijmans.*
25 vs. boter. 1 kt gedr. vruchten. *Clignet.*
1 kt. regaal. *Klein.*

Van Grissee per ned. ind. bark *Soedul Hair*, gez. Sech Alie Rassebe.

600 ps. houtwerken. *Gouvernement.*
800 ps. rimen. 8 corg. batik kleedjes. 3 pic. was. *Order.*

Van Bandjermassing per praauw Toep Sarie Boelan gez. Abdul Raoop.

35400 ps. kadj. matten. *Gezagvoerder.*

Van Indramaijoe per ned. schip *Jhr. Mr. van der Wall van Putterskoek*, gez. Lammerts. agt. Suermondt en co.

104 pic. rotting. *Agenten.*
10,000 pic. rijst. 5491 ps. ledige zakken. *Paine Stricker en co.*

Van Balie per Bal. schip *Djaja*, gez. Petersen. agt. Mc. Ewen en co.

140 pic. klapp. olie. 130 do. rijst. 27 do. koffij. [illegible] do. koffij 253 pic. tabak. *Agenten.*

Van Middelburg per ned. bark *Afrika*, gez. Mannourij. agt. Haager en Schuurman.

558 coll. manufact. 33 kn. glaswerk. 200 vn. boter. 150 kn. kaas. 21 bn. dekens. 50 vn. blaauwsel. 50 kn. vensterglas. 95 do. blad. koper. 1 kt. damast. 2 do. ijzerwerk. 10 vn. zwartsel. 17 kn. papier. 1 do. gouddraad. 13 vs. dollars. 100 do. kop. munt. 108 bn. zakken. *N. H. M.*
207 chin. gen. touw. 2200 marslijn. 50 stok lijnen. 2820 ps. div. touwwerk. *Gouvernement.*

UITVOER.

Naar Nederland via Padang per ned. bark *Amboina*, gez. Tromp. agt. Reijnst en Vinju.

4 kn. gedr. katoen. 2 do. a. r. do. *Burt Myrtle en co.*
72 coll. div. gouv. goederen. 3 balen. 75 bakjes. *f* 400,000 specie. *Gouvernement.*
10 kn. roode wijn. 45 vn. bier. *Abeelen Dennison en co.*
1 kt. zijde modewaren. 17 do. gedr. katoen. 1 do. monsters van wijn. 1 do. fluweel. uit entrep. *Pandel en Stiehaus.*
72 kn. madapoll. 15000 ps. goenie zakken. 2 pic. do. garen. *N. H. M.*
1 bendie. *Gouijn.*
8 kn. gev. katoen. *Pitcairn Syme en co.*
4 kn. gev. katoen. 2 do. wollen goederen. 4 do. shirtings. 1 do. kousen. 1 pak monsters. uit entrep. *de Weerdt Ruyl en co.*
13 kn. manufact. 32 do. kramerijen. uit entrep. *van Ommeren Reub ne co.*
12 kn. glaswerken. *Busing Schröder en co.*
1 kt. papier. 1 kaart. *van Haren Noman en Kolff.*
1 oxh. wijn. uit entrep. *Paine Stricker en co.*
40/m. man. sigaren. uit entrep. *McEwen en co.*
2 kn. chitzen. *Tambie Oesien.*
31 kn. papier. *H. M. van Dorp.*
2 kn. slendangs. *Tan Engkie.*
7 kn. coralen. uit entrep. *Said Aloewie Satrie.*
10 kn. chitzen. 2 do. koopmanschapp. *Said Oemar bin Alie Hindoean.*
3 kn. chitzen. *Said Hoesin Aydroes.*
1 kt. sarongs. 5 pakk. tjoekins. *Said Moh. Satrie.*
90 kn. wijn. 20 likeuren. 5 vn. cognac. 71 kn. provicien. 2 do. zijdenwaren. 1 doos bijouterien. 1 kt. parfumerien. 2 do. kramerijen. 1 do. handschoenen. *Suermondt en co.*
1 kt. chocolaad. 1 do. azijn. 4 do. limonade. 2 do. provisien. 1 do. kruid. 1 vt. meel. 3 pakk. jap. bezems. *van der Meulen en co.*
2575 paijongs. 1 kt. coralen. 1 do. doeken. 74 kn. koopmanschapp. 103 vn. meel. 25 zakk. tarwe. 17 krandj. baden. 15 kn. thee. *Lim Hoa.*
1 kt. doeken. *Said Aloewie Hindoean.*

Lading voor Nederland.

1000 pic. tin. *N. H. M.*

Naar Nederland via Akijab per Br. bark *India*, gez. Watling. agt. Tolken Voget en co.

1055 pic. rijst. 155 do. tamarinde. 60 do. jap. hout. 130 do. rotting *Agenten.*

Naar Samarang en Soerabaija per ned. bark *Derkina Titia*, gez. Esink. agt. Moormann en co.

58 kn. ijzerwerk. 10 aanbeelden. 86 kn. glaswaren. 25 coll. manufact. *Order.*
182 coll. manufact. 2 pakk. do. 340 kn. do. 315 vs. ijzerwerk. 1130 stav. ijzer. 7 bos. do. *Agenten.*
19 kn. manufact. *Kopersmit en co.*
12/2 pijp. bier. 55 kn. do. *Dorrepaal en co.*
8 kn. manufact. *Salomonson en Meijer.*
6 kn. koopmanschapp. *Kruer von Oven en co.*
2 kn. meubelen. 1 do. vruchten. 1 vt. bier. *Eekhout.*
100 bn. zakken. 10 vs. specie. *N. H. M.*
15 kn. wijn. *Gezagvoerder.*

Naar de Cocos Eilanden ned. ind. bark *J. C. Ross*, gez. Angoo. agt. Adam en co.

2 vn. brood. uit entrep. *Hughan.*
160 pic. rijst. 6 kn. gingbams. 1 bl. drills. 1 kt. gedr. katoen. *Agenten.*

Naar Cheribon en Tagal per ned. ind. bark *Argo*, gez. Rechausier.

30 kn. wijn. 1 do. ijzerwerk. *Bahre en Kinder.*
4 vn. koolteer. 4 ps. schroeven. 2 kn. sla olie. 24 ps. wielen. 1 kt. azijn. 3 vs. boter. 1 kt. lijnolie. 3 vn. krijt. 1 kt. kramerijen. 15 ps. planken. *Bedier.*
10030 goenie zakken. 1000 planken. *Pandel en Stiehaus.*
4 coll. lampen. *Abeelen Dennison en co.*

Naar Soerabaija per ned. ind. bark *Elmachluar*, gez. Sech Osman bin Moh. Almas Kabe.

1 kt. zeildoek. uit entrep. *Adam en co.*
20 kn. manufact. uit entrep. *Busing Schröder en co.*
20 kn. manufact. uit entrep. *Adam en co.*
2 kn. glaswerk. *Busing Schröder en co.*
35 kn. koopmanschapp. *Sech Moebarak bin Saiban Temimie.*
16 kn. kramerijen. *Andreas en co.*
12 vn. azijn. 1 kt. tuigen. 7 coll. meubelen en schilderijen. 1 wagen. 1 coll. aardewerk. 2 do. diversen. 1 do. soija. 1 do. batik doeken. 1 do. kains. 16 do. plantjes. *Adam en co.*
1 kt. jap. zijde. 3 do. glaswerk. *Joseph.*
2 kn. jap. goederen. 2 do. paijongs. 3 do. schutsel. *van den Biesen en co.*
1 kt. hoeden. *Ducommun en Bornand.*
30/1 leggers. *Jacometti en co.*
1 wagen en toebeh. *van den Biesen en co.*
50 vn pik. 25 do. vleesch. 2 bn. zeildoek. *Plump en co.*
30 kn. bier. 5 vn. meel. *van Kleeff en co.*
2 kn spiegels. 1 do. suports. 2 do. suren. 1 do. tabak. 2 do. geconf. vruchten. *Leon.*
25 pic. dadels. *Sech Aboebakar Jebedie.*
25 ks. brandy. 1 do. glaswerk. *Adam en co.*
1 kt. jaconets. *Andreas en co.*
1 kt. schilderijen. 1 tromm. kleederen. *Vaupel en co.*
2 kn. rozewater. 50 do. rozijnen. *Sech Aboebakar bin Alie Assebedie.*
20 kn. madapoll. 3 do. glaswerk. *Sech Oemar bin Osman.*
75 md. min. water. 20 kn. geweren. 2 do. dorisch. uit entrep. *Pandel en Stiehaus.*
4 kn. provisien. *Platon.*
5 kn. cambrics. 3 do. doeken. 2 do. chitzen. 8 bn. do. 2 kn. glaswerk. 50 pic. zw. peper. 7 kn. madapoll. *Sech Aboebakar bin Alie Jebedie.*
2 bn. rood garen. 1 kt. kramerijen. *Pandel en Stiehaus.*
1 pak doeken en slendangs. *Sech Aboebakar Jebedie.*

Naar Pecalongan per ned. ind. brik *Passekan*, gez. Tan Siankeng.

2 kn. thee. 2 do. lengkengs. 3 do. chitzen. 1 do. spreijen. *Lim Kim Lok.*
20 kn. koopmanschapp. 5 bn. garen. *Said Aloewie Atas.*
55 pakk. ijzerdraad. 17 kn. materialen en gereedschapp. 1 vt. kool teer. *Gouvernement.*

Naar Cheribon per ned. ind. brik *Tartar*, gez. Tan Enghok.

5 vs. boter. *Bond.*
400 sing planken. *Nehopiet.*
40 ps. ijzer. 500 do. planken. 1 kt. glas. pannen. 1 do. madera. 1 blik meel. *Abeelen Dennison en co.*
101 st. ijzer. 4 vs. kruid. 1 kt. amandelen. 3 do. madera. 9 do. kaarsen. 1 geweer. 10/m. sigaren. 3 kn. lampen. 2 zadels. 1 kt. schoteldeksels. *John Pryce en co.*
1 kt. sigaren. 1 leksteen. 1 kt. provisien. 2 do. kleederen. 1 ijzeren kraan. *Abeelen Dennison en co.*
100 pic. zwd. ijzer. 4 pakk. garen. 4 kn. mousselines. 12 do. chitzen. 3 kn. wijn. 1 do. kain pandjang. 5 pic. was. 20 do. dadels. 2$^{1}/_{2}$ do. gedr. visch. 1 kt. naaigaren. 2 do. vuurwerk. 1 do. rood katoen. 2 do. sarongs. 4 bn. garen. 23 kn. zeep. 1 do. speelkaarten. 2 do. madapoll. 1 do. provisien. *Sim Tiamtjoan.*
1 kt. doeken. *Oeij Tjangseng.*

Aan- en Uitvoer te Samarang van den April tot en met den 21 Mei 1857.

AANVOER.

Van Batavia per ned. ind. bark *Marianna Anthoinette*, gez. J. C. Lebert.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. 13 Mei 1857 No. 38.

Van Batavia per ned. ind. bark *Faidool Rachman*, gez. Said Abdul Rachman Ba-alie.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. 13 Mei 1857 No. 38.

Van Batavia per ned. schip *Adolf van Nassau*, gez. F. Meester.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. 13 Mei 1857 No. 38.

Van Nederland over Batavia per ned. bark *Derkina Titia*, gez. P. Esink.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. 25 Mei No. 33 1857.

Van Sumanap per ned. ind. bark *Rachmanie*, gez. Sech Abdul Rachman bin Osman Bahasoan.

140 koijangs zout. *Gouvernement.*

Van Sumbawa per ned. ind. bark *Anna Serie*, gez. Sech Mohamat bin Salim Bakreso.

255 paarden en 41 pic. was. *Order.*

Van Batavia per ned. ind. bark *Kiem Tian Hoat*, gez. Lim Djlkong.

Zie Uitvoer te Batavia Java-bode dd. 27 Mei 1857 No. 42.

UITVOER.

Naar Stockholm per Zw. brik *Ernst*, gez. G. Brunstedt.

3,126 pic. suiker. *van den Broek en Ferckens.*
4,500 ps. koehuiden. *Wermuth en co.*

Naar Nederland per ned. brik *Anna Lena*, gez. J. W. Laurens.

945 pic. suiker. 76 do. bindrotting. 1,861 pic. rijst. 86,109 ℔ tabak. 3,615$^{1}/_{2}$ ℔ indigo. en 93 pic. curcama. *Wermuth en co.*
5,719 ℔ indigo. 48 pic. peper. uit entrep. *Dorrepaal en co.*
5,133$^{1}/_{2}$ ℔ indigo. *B. Kopersmit en co.*

Naar Bandjermassing per ned. ind. bark *Faidool Rachman*, gez Said Abdul Rachman Ba lie.

3 kn. lampen, glaswerk, spiegels, bitter, inkt, parapluien en speelgoed. *H. L. de Lijon.*

Aan- en Uitvoer te Soerabaija *van den 28 April tot en met den 13 Mei 1857.*

AANVOER.

Van Moluccos per ned. ind. stoomb. *Macassar*, gez. Schmidt. agt. W. Cores de Vries.

38$^{06}/_{100}$ pic. was. 24 do. koffij. *Adam en co.*
43$^{10}/_{100}$ pic. noten. 3$^{12}/_{100}$ do. foelie. 2$^{19}/_{100}$ do. parlemoer. *Schimmelpenninck en co.*
3 kn. chitzen. *B. J. van Eck en co.*
9 kn. sabels. 14 pic. was. div. *Arabieren.*
eenige goederen bestemd voor Batavia.

Van Sandelhout Eilanden per ned. ind. schoener *Anis*, gez. Sech Abdulla bin Osman. agt. Gezagvoerder.

112 st. paarden. *Gezagvoerder.*

Van Nederland per ned. schip *Burgermeester van Reenen*, gez. van Kuffeler.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. .. Mei No. .. 1857.

Van Engeland per ned. schip *Laura en Adela*, gez. von Noël.

31 hond. ijzerwerk. 43 kn. do. 10 vs. bagel. 2 kn. monsters. 4 do. glaswerk. 24 do. ijzer en do. 2 ... ketels. 133 coll. glaswerk. *Ruyl Cramer en co.*
1 krandj. aardewerk. 117 kn. manufact. 800 krandj. aardewerk en kleinigheden. *B. J. van Eck en co.*

Van Batavia per Eng. schip *Blaize*, thans hernaamd *Anis Bulgair*, gez. Sech Salman bin Achmat bin Songkar.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. 2 Mei 1857 No. 35.

Van Batavia per ned. ind. schoener *Sitoetdin*, gez. Said Achmat bin Hassin.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. 7 Jan. 1857 No. 2.

Van Batavia per ned. ind. bark *Aladanie*, gez. Hadjie Hassan.

Zie Uitvoer te Batavia Java-Bode dd. 14 Jan. 1857 No. 4.

UITVOER.

Naar China per ned. schip *Admiraal van Kingsbergen*, gez. T. J. J. Bouman.

9300 pic. rijst. *Schimmelpenninck en co.*
600 kann. arak. *Kuiper.*

Naar Bandjermassing per ned. ind. schip *Menado*, gez. Conteron.

100 kn. bier. *W. Cores de Vries.*
6 stuks drankzetjes. 3 stuks tête à tête. 1 kt. sardijntjes. 6 pakk. eur. messen. *Gezagvoerder.*
1 kt. man sigaren. *Gebr. van Delden.*
7 kn. wijn. *Gezagvoerder.*

Naar Bandjermassing per ned. ind. bark *Djoedul Karim*, gez. Jamalodin.

1 kt. aardewerk. *Asschenbergh en co.*
5 pic. suiker. 13 vs. boter en kleinigheden. div. *Arabieren.*

Naar China via Samarang en Batavia per ned. ind. bark *Bintang Betawie*, gez. Oeij Poetien.

1471$^{61}/_{100}$ pic. rijst. *Mathieu en co.*
75 vs. verfwaren. *Ruyl Cramer en co.*
139 vs. spijkers. 60 vn. teer. *Adam en co.*
1488 kn. zeep. *Mathieu en co.*
100 ks. sla olie. 50 do. rhijnwijn. *P. Kervel en co.*
16 pic. was. 1 kt. eur. slendangs. ... kadj. matten. 72 ks. thee. div. *Chinezen.*

Naar Macassar per ned. schip *Marianne*, gez. Tjebbes.

109 kn. roode wijn. *Adam en co.*
1 kt. eau de cologne. *Ruyl Cramer en co.*
1/2 pijp madera wijn. *Kruer von Oven en co.*

Naar Batavia per ned. ind. schoener *Hing Thay*, gez. Intjie Amat.

3 kn. gedr. katoen. 1 bl. rood garen. *Adam en co.*
2 kn. adr. rood ges. katoen. *McMillan Marten en co.*
4 kn. gouddraad. 2 do. chin. verguldzels. 5 pic. zw. peper. 1/2 do. jap. koperwerk. 1 kt. rood katoen. 1 do. leesboeken (Arab.) 3 do. amfioen. 4 pic. rood garen. 2 vn. staal. 20 ks. inl. koperwerk. div. *Arabieren.*

Naar Singapore per Hamb. schip *Sophie Hein*, gez. P. Kroger.

100$^{80}/_{100}$ pic. staal. *P. Kervel en co.*
1341$^{36}/_{100}$ pic. rotting. *McMillan Marten en co.*
150 ks. cognac. 50 do. spiritus. 4 vn. medicijnen. 5 bn. rood garen. *Kruer von Oven en co.*

GEDRUKT EN UITGEGEVEN TE BATAVIA BIJ W. BRUINING.

EXTRA BIJVOEGSEL,

behoorende bij den JAVA-BODE van Zaturdag den 30 Mei 1857, No. 43.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

De eenige zitting der tweede kamer, die te melden is, is die op Maandag den 10 Maart, na welke de kamer tot nadere bijeenroeping is gescheiden. De kamer heeft toen 1°. *aangenomen* de conclusie van het rapport der commissie, in wier handen gesteld waren de door den minister van koloniën overgelegde stukken betrekkelijk het drukpers-reglement in Ned. Indie. Die conclusie, strekkende om een afschrift van het rapport te verzenden aan den minister van Kolonien, ten einde hem in de gelegenheid te stellen, nadere inlichtingen aan de kamer te geven, was gegrond op de overweging, dat het reglement op de drukwerken niet voldoet aan den eisch van art. 110 van het Ind. regeringsreglement.

2°. Na eenige discussie, met 41 tegen 9 stemmen, werd mede *aangenomen* het voorstel van den heer *van Zuylen van Nyevelt*, gedaan met het doel om elke vertraging of elk uitstel in deze af te snijden, en strekkende om den Voorzitter der Kamer te magtigen, de nadere schriftelijke inlichtingen (door den minister toegezegd) zoodra zij zullen zijn ingekomen, te doen drukken en ronddeelen en te stellen in handen der speciale commissie over deze aangelegenheid, en om wijders, wanneer deze met haar verslag deswege gereed zal zijn, de kamer bijeen te roepen. Dit laatste gedeelte van het voorstel strekte, om het recês, dat langen tijd zou kunnen duren, geen hinderpaal te doen zijn tegen de zoo spoedig mogelijke behandeling en beëindiging dezer hoogst gewigtige aangelegenheid. Slechts negen leden hebben tegen dit voorstel gestemd, zijnde de heeren *Nolthenius*, *Kien*, *van Foreest*, *van Franck*, *Bieruma Oosting*, *Delprat*, *van Heiden Reinestein*, *de Kempenaer* en *Dirks*.

Sedert zijn de bedoelde inlichtingen des ministers van Kolonien bekend geworden. Dit vrij uitvoerige document is van den volgenden inhoud:

De Regering grijpt deze gelegenheid om der Kamer alle verlangde inlichtingen te geven met welgevallen aan. Ziet ook zij door het uitgebragt verslag alleen den grond gelegd voor verder onderzoek, dubbel aangenaam is het haar, tot beantwoording der vraag, of die grond goed gekozen is, de eerste bijdrage te mogen leveren.

Na ernstig onderzoek heeft de Commissie het oordeel uitgesproken, dat het reglement op de drukwerken in Nederlandsch Indie niet voldoet aan den eisch van art. 110 van het Indisch regeringsreglement.

De Regering wenscht tot een geheel tegenovergesteld gevoelen den weg te banen. Zij hoopt daarbij tevens aan te toonen, dat het ongunstig oordeel der Commissie gedeeltelijk zijnen grond heeft in een verkeerde opvatting der bepalingen van het reglement, en dat, met betrekking tot het openbaren van gedachten en den invoer van vreemde drukwerken in Nederl. Indie, over het algemeen strengere maatregelen door de Commissie schijnen verlangd te worden, dan de regering in het belang der openbare orde heeft noodig gerekend.

De regering zal geenen strijd voeren over den zin van art. 110 van het regeringsreglement. De woorden dier wetsbepaling zijn duidelijk. Met de commissie heeft de regering, toen zij dat art. tot grondslag nam bij de zamenstelling van een drukpersreglement, er niet anders in gelezen dan: vrijheid tot belemmering, voor zooveel tot verzekering der openbare orde noodig is, ten aanzien van het openbaren van gedachten of gevoelens door de drukpers, en het toelaten van elders dan in Nederland gedrukte stukken; en verpligting tot onbelemmerde toelating van in Nederland gedrukte werken, behoudens ieders verantwoordelijkheid.

Wat evenwel openbare orde is en tot verzekering daarvan dienen moet, bepaalde art. 110 niet. Het oordeel bleef daarover vrijgelaten aan de magt, die geroepen was de algemeene verordening, bij dat artikel bedoeld, vast te stellen. Men noeme dat oordeel nu angstvallig of roekeloos, het kan bezwaarlijk de klagt ten gevolge hebben, dat aan den eisch van het artikel zelf niet voldaan is. Het oogpunt waaruit men den toestand der maatschappij gadeslaat, het geloof dat men heeft in hare rust, en de zorg met welke men hare gevaren opspoort, zijn alle evenzeer van invloed op de bepaling van het belang der openbare orde en toch voor geene omschrijving bij de wet vatbaar.

De Regering, raadplegende wat hier openbare orde gebood, heeft geenszins de regten en behoeften miskend der in Indie gevestigde Nederlanders en andere Europeanen. Eene kleine maatschappij, die zoo veel goeds tot stand brengt, die hare roeping begrijpt, en, onder veel ontbering en opoffering, de bereiking van haar doel slechts zoekt in arbeidzaamheid en volharding, in de betrachting van deugd en pligt, is waardig dat men haar eere en bescherme.

Evenmin is de Regering bij de zamenstelling van het drukpersreglement geleid door de vrees, dat kennis en wetenschap niet bestand zijn tegen de Indische zon, of dat onder haren adem de koffij- en suikerplant zoude wegsterven.

Maar het reglement zoude ook toepasselijk zijn op de inlandsche en daarmede gelijkgestelde bevolking, over ontelbare eilanden verspreid, duizendmaal talrijker dan de Europeanen aldaar gevestigd, en van dezen in velerlei opzigten verschillende.

De Regering moest zorgen, dat de drukpers voor haar eene weldaad wierd, voor anderen eene weldaad bleef, en dat onder elk tijdperk van ontwikkeling, 't welk Indie te gemoet ging, de eenmaal vastgestelde verordening ook den waarborg voor rust en orde met zich bragt.

Al de afkeurende stemmen over het drukpersreglement hebben de overtuiging der Regering nog niet geschokt, dat die verordening licht en leven in de Indische maatschappij zal opwekken; maar wèl heeft zij zich de vraag gedaan, of zij daarbij ook te mild geweest zij.

Vooral heeft de commissie haar tot die vraag gebragt, wanneer zij zegt: "Uwe Commissie is van oordeel, dat de uitvoering van de eerste alinea van art. 110 *preventie* zoude gedoogen, zich openbarende in voorafgaande vergunning van het gezag, zoowel wat aangaat de uitoefening van de bedrijven met de drukpers in verband, als wat betreft de uiting van gedachten of gevoelens, of de toelating en verspreiding van vreemde drukwerken."

Het reglement toch laat iedereen vrijheid tot het bedrijf van boekhandelaar, drukker en uitgever: het openbaren van gedachten en gevoelens, over welk onderwerp ook, ontmoet er geen anderen hinderpaal dan die gelegen is in de verpligte mededeeling van den naam des schrijvers; de als misdrijven aangewezene feiten zijn, op slechts weinige uitzonderingen na, die, welke in voor Nederland geldende wetten zijn strafbaar gesteld; en wat er belemmerends ligt in de algemeene aansprakelijkheid der door den uitgever of drukker gestelde zekerheid, wordt niet gevoeld bij de goede trouw of eerlijkheid des schrijvers, of opgeheven door den waarborg van dezen voor mogelijk te verbeuren boete.

De waardering juist eener betamelijke vrijheid van drukpers als bron van waarheid en licht, deed de regering haar stelsel boven dat der Commissie verkiezen. Eene censuur, door de Commissie gewild, noopt door haar bestaan alleen den zelfstandigen denker tot zwijgen. Uitgeoefend door bezoldigde dienaren, die dikwerf in de verzoeking gebragt worden om de belangen der maatschappij naar de hunne te beoordeelen, is zij in de handen eener regering, in wie alle magt vereenigd is, een onfeilbaar middel om iedere vrucht des geestes als onrijp te doen ter zijde leggen.

In een land vooral, waar de personen elkander spoedig verwisselen, zoude hare werking onbillijk en ongelijkmatig wezen moeten. Toen zij dan ook in den tijd van wetteloosheid der drukpers, onder waarlijk niet al te strenge vormen of regelen, in Indie bestond, werd de toestand, waarin de drukpers verkeerde, er een genoemd van overmagt en geweld. De Regering inderdaad zoude zulken toestand vernieuwd en het stelsel der Commissie tot het hare gemaakt hebben, indien zij, de kennis vreezende en de beschaving schuwende, achter het schild van art. 110 van het regeringsreglement de drukpers had willen dooden.

De Commissie heeft haar stelsel aangeprezen, zonder de nadeelen daaraan verknocht, aan de voordeelen, daarvan verwacht, tegenover te stellen. De Regering wraakt het niet, maar zij vraagt, of indien eene preventie van zoo ruime strekking als die, door de Commissie beoogd, ligt in den geest van art. 110, de preventie van minder uitgestrekte beteekenis, door de regering voldoende geacht, er buiten zoude vallen.

Wat er van drukpersvrijheid voor Indie *met* en *naast* het reglement zal overblijven, is niet door de Commissie vermeld.

Na eene beschouwing ten gunste van den toestand der drukpers in Indie vóór de uitvaardiging van het reglement tot inleiding, bepaalt zij zich tot de mededeeling van eenige weinige bedenkingen tegen enkele artikelen van die verordening, om daaruit het bewijs te leveren, dat deze, in haar geheel, met art. 110 van het regeringsreglement in strijd is.

De Regering is van oordeel, dat de artikelen, zoo als zij in het reglement voorkomen, noodig waren, en dat, welke bedenkingen daartegen ook mogen gelden, deze op zich zelve niet genoeg zijn om aan te nemen, dat het reglement zelf niet het in art. 110 van het regeringsreglement nedergelegde beginsel teruggeeft.

Ook dit oordeel zal gestaafd worden.

De Commissie herinnert, dat ofschoon volgens art. 1 ieder bevoegd is het beroep van drukker, uitgever van of handelaar in drukwerken uit te oefenen, den Gouverneur-Generaal echter bij art. 5 de magt is toegekend, om de uitoefening van het beroep aan een bepaald persoon of op eene bepaalde plaats te verbieden, werkplaatsen te doen sluiten, zonder dat er eenige overtreding of misdrijf gepleegd zij.

"Is het niet verkieslijker — zoo vraagt zij — de uitoefening van het beroep aan eene voorafgaande vergunning ten opzigte van persoon en plaats te onderwerpen, dan de ingezetenen door het verbod van dit artikel aan groote schade en verlies bloot te stellen om redenen, die zij te voren niet kunnen voorzien of bevroeden."

De vrijheid, in art. 1 vermeld, zoude zeer misplaatst zijn in een zamenstel van bepalingen, hetwelk de strekking had om langs opene of bedekte middelen het openbaren van gedachten en het verspreiden van kennis en beschaving onmogelijk te maken.

De voorwaarde eener voorafgaande vergunning ware dan zeker verre verkieslijk; want de Gouvern.-Gener. zoude dan ook gelegenheid hebben die telkens te weigeren, en 's lands kas niet aan eenige vergoeding ter zake daarvan worden blootgesteld.

Nu is ieder bevoegd zich tot het bedrijf van drukker, uitgever of boekhandelaar neder te zetten ter plaatse waar het hem goeddunkt; en ofschoon de Gouverneur-Generaal daarvan, volgens art. 1 van het besluit van 10 November 1856 (*Stsbl.* n°. 75), door het hoofd van het plaatselijk bestuur kennis erlangt, vervolgt hij evenwel zijnen handel, zonder dat die Landvoogd met eenigen maatregel tusschen beide treedt. Tijd en moeite worden hier door den boekhandelaar gespaard, en hij heeft de zekerheid, dat, bijaldien ook te eeniger tijd de plaats zijner vestiging der Regering bedenkelijk toeschijnt, art. 5 hem aanspraak geeft op eene vergelding zijner schade.

Het art. 5, dat de bovenstaande vraag der Commissie uitlokte, zoude noodig wezen, ook dan wanneer, overeenkomstig hare inzigten, eene voorafgaande vergunning tot uitoefening van het beroep van drukker, uitgever of boekhandelaar ware voorgeschreven. De bevoegdheid, waarvan bij dat artikel voor den Gouverneur-Generaal sprake is, bestaat ook zonder die bepaling; zij is hem verleend bij de artt. 45, 46 en 47 van het regeringsreglement.

Ligt in de vrijheid, om eenen boekhandelaar, drukker of uitgever, in het belang der openbare rust en orde, hun verblijf in Nederlandsch Indie of in een gedeelte daarvan te ontzeggen, hem eene bepaalde plaats tot verblijf aan te wijzen, of, wat minder is, op eene bepaalde plaats hem de uitoefening van zijn beroep te verbieden, eenige belemmering, men wijte het aan den wetgever, die het regeringsreglement vaststelde, maar niet aan de magt van wie het reglement op de drukwerken is uitgegaan. Zal men door die bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal van de uitoefening van eenig beroep, met de drukpers in verband staande, worden afgeschrikt, men zoude het ook moeten wezen afgescheiden van het reglement; want de artt. 45, 46 en 47 van het regeringsreglement gedoogen geene uitzondering ten behoeve van eenen drukker of boekhandelaar. Eene voorafgaande magtiging van den Gouverneur-Generaal zoude hier niets baten, dewijl de omstandigheden, die de toepassing der artt. 45, 46 en 47 van het regeringsreglement kunnen noodzakelijk maken, niet kunnen worden voorzien. Zóó weinig heeft de Regering echter willekeur gewild, dat zij bij het verleenen eener bevoegdheid van minder uitgestrekte beteekenis dan die der artt. 45, 46 en 47 van het regeringsreglement, dezelfde waarborgen als waaronder het regt van uitzetting kan worden uitgeoefend, voorschreef: de verpligting namelijk om in overeenstemming met den Raad van Nederlandsch Indie te handelen en het besluit daarenboven met redenen te omkleeden.

Maar, zal men welligt zeggen, de artt. 45, 46 en 47 van het regeringsreglement treffen eenen ingezeten wegens zijne eigene misdragingen; artikel 5 van het drukpersreglement daarentegen stelt hem bloot aan het verlies van zijn beroep wegens omstandigheden, dikwijls buiten hem liggende en zonder dat eenige overtreding of misdrijf door hem gepleegd zij. De bedenking is evenwel onjuist, zoodra men in aanmerking neemt, dat hij, die voortgaat een beroep uit te oefenen, nadat hij weet of vermoeden kan, dat de openbare rust en orde er door in gevaar zoude worden gebragt, het niet meer aan de omstandigheden van buiten, maar aan zijn eigen gedrag te wijten heeft, dat de maatregel op hem wordt toegepast. De Regering wilde evenwel in dat geval billijk zijn en zij beval uit dien hoofde de vergoeding der werkelijk geledene schade. Van eene andere schade mogt geene sprake wezen, tenzij de Regering 's lands kas aan de meest buitensporige vorderingen had willen blootstellen en zelfs de noodzakelijkheid der toepassing van den bij art. 5 vermelden maatregel uitlokken. Evenmin kon eene omschrijving der grondslagen, waarop de werkelijk geledene schade zal worden begroot, in het reglement worden verwacht; de Indische regering is echter tot hiertoe onder geen

verwijt zoo weinig gebukt gegaan als onder dat van traagheid en bekrompenheid in de herstelling van een door haar om des algemeenen belangs wille toegebragt leed.

De verpligling tot schadevergoeding is op zich zelve overigens een waarborg, dat de Regering tot de aanwending van art. 5 niet dan in de uiterste noodzakelijkheid zal overgaan. Waar voor haar de art. 45, 46 en 47 van het regeringsreglement tot bewaring der openbare rust en orde genoeg waren, kan art. 5 niet anders gezegd worden dan de strengheid dier bepalingen en het onbillijke of harde harer toepassing in het belang van drukkers, uitgevers en boekhandelaren te hebbeu getemperd.

Wordt bovendien het openbaren van gedachten en gevoelens door het voorschrift van art. 5 wel verhinderd? Al is ook aan een bepaald persoon of op eene bepaalde plaats de uitoefening van een der bedrijven, met de drukpers in verband staande, verboden, het zoude niet kunnen verhinderen tot de openbaring zijner gedachten de hulp van eenen elders gevestigden uitgever of drukker in te roepen. Maar waartoe dan — zal men vragen — de bepaling zelve? De vraag zoude even goed kunnen luiden: waartoe dan de artt. 45, 46 en 47 van het regeringsreglement? Het antwoord kan geen ander zijn, dan om in tijden van spanning, woeling of onrustige beweging, de werkplaats op te heffen, waar de wapenen tegen het wettig gezag en de bestaande orde gesmeed worden. Men houde hier in het oog, dat het reglement eene verordening is, verbindend voor inlanders en vreemde Oosterlingen, en dat in landschappen vooral, waar het Europeesch gezag slechts door weinigen wordt uitgeoefend, de toepassing van dit artikel heilzaam wezen kan.

Niet zonder verwondering heeft de Regering ook het nut der zekerheid-stelling door de Commissie zien betwijfelen. In Pruissen, welks meerdere vatbaarheid voor eene geheele vrijheid van drukpers tegenover Nederlandsch Indie wel door niemand zal worden betwijfeld, verklaarden zich de Commissiën uit de beide kamers, bij de overweging van het ontwerp van wet over de drukpers, hetwelk den 12den Mei 1851 bekrachtigd is, eenparig voor dat stelsel, en was er slechts een lid, hetwelk daarin eene beperking der drukpersvrijheid meende op te merken. De vraag omtrent het doeltreffende van het stellen van zekerheid werd daar, naar de ondervinding der laatste jaren, naauwelijks onder de geschilpunten gerangschikt.

„Men vat," zoo luidt het Verslag der Commissie uit de Pruisische tweede kamer, „het wezen der zekerheid-stelling slechts zeer eenzijdig op, wanneer men daarin alleen den waarborg zoekt, dat alleen zulke personen de redactie van een blad op zich nemen, die door het bezit van eenig kapitaal het vermoeden voor zich hebben, dat zij hun blad niet wenschen dienstbaar te maken aan de aanranding van het bezit en aan de ondermijning der overige grondslagen van de maatschappij.

„Dit is slechts een der doeleinden van de verpligting tot het stellen van zekerheid; de andere en meer afdoende is: *in de zekerheid het steeds voor de hand liggende middel te hebben tot dekking der wegens drukpers-overtredingen verbeurde straffen.*"

De Regering meende, dat naast het regt om zijne meening openbaar te maken, ook de pligt staan mogt om den staat voor elk misbruik van die vrijheid te vrijwaren, en zij achtte het daarom ook noodig de door den drukker, uitgever of boekhandelaar gestelde zekerheid aansprakelijk te verklaren voor de door de schrijvers verbeurde boeten, indien deze niet op de veroordeelden zelve kunnen worden verhaald. Zonder die aansprakelijkheid zelfs houdt de zekerheid op een waarborg te wezen, daar het dan genoeg ware zich op de verantwoordelijkheid van den schrijver, afgescheiden van zijne gegoedheid, te verlaten, terwijl thans èn schrijver èn drukker of uitgever er door worden aangespoord tot voorzigtigheid. De drukker, uitgever en boekhandelaar zullen, ten einde zich zelven aan geene schade bloot te stellen, het strafbare van het niet strafbare in hetgeen zij aan het licht brengen, pogen te onderscheiden; niet ieder schrijver zal voor de vruchten van zijnen geest bij hen onvoorwaardelijk eenen verspreider ontmoeten, en aangemaand om hen tegen schade waaraan zij blootstaan, te vrijwaren, zal hij zelf zich genoopt gevoelen met zooveel gematigdheid en zelfbeheersching zijne gedachten ter neder te stellen, dat de rust en openbare orde er niet onder lijden.

De Regering vraagt, of zulk eene uitkomst niet gewenscht heeten mag in een land, waar het voortaan ook der inlandsche en der met deze gelijkgestelde bevolking vergund zal wezen, volgens de bepalingen van het thans in werking getreden reglement, de bedrijven met de drukpers in verband staande uit te oefenen en hare gedachten en gevoelens te openbaren?

Achtte de Regering het stellen van zekerheid onontbeerlijk tot verzekering der openbare orde, in de bepaling van het laagste en hoogste cijfer van haar bedrag (*f* 200 en *f* 5000) ligt zulk eene ruime speling, dat daaruit genoeg hare bedoeling blijkt, om zoo weinig mogelijk de uitoefening van het beroep van drukker, uitgever of boekhandelaar te bezwaren. Het maximum zelfs is, in vergelijking van hetgeen in andere landen gevorderd wordt, gering; vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat de drukker, uitgever of boekhandelaar, na eenmaal bij de aanvaarding van zijn beroep de zekerheid gesteld te hebben, de vrijheid erlangt van zoo vele tijdschriften en dagbladen uit te geven, als hem goeddunkt. In Pruissen bedraagt, volgens § 12 der wet van 12 Mei 1851, de zekerheid, die voor *elk* aan staat- of staathuishoudkunde gewijd tijdschrift of dagblad moet gesteld worden, in steden van de eerste grootte 5000 Thaler; in Oostenrijk volgens § 14 van het keizerlijk patent van 27 Mei 1852, op plaatsen van 60,000 inwoners of binnen den omtrek daarvan van twee mijlen, *f* 10,000 Conventionsmunt.

De verpligting om de zekerheid, welke niet door den Gouverneur-Generaal, maar door het hoofd van het plaatselijk bestuur bepaald wordt, te stellen *vóór de aanvaarding van het beroep*, sluit reeds de voorwaarde in zich, dat in den regel niet terstond het hoogste bedrag zal worden gevorderd. De Gouverneur-Generaal heeft wel vrijheid de zekerheid tot aan het maximum te doen klimmen, doch uit het reglement volgt niet dat hij daartoe zal moeten overgaan, zoodra de handel van den belanghebbende zich uitbreidt of deze de uitgave van een dagblad of tijdschrift onderneemt. Het kan dus zeer ligt gebeuren, dat wanneer de drukker, uitgever of boekhandelaar in zijnen persoon voldoende waarborgen oplevert, hij op de eens gestelde zekerheid tot de grootste ondernemingen worden toegelaten.

Wanneer de Regering het oog vestigt op de formaliteiten, welker inachtneming andere drukperswetgevingen bij het stellen van zekerheid voorschrijven, meent zij de blaam niet te verdienen van een stelsel te hebben uitgevonden, dat belemmert, afmat en doodt. Zij houdt zich integendeel overtuigd, dat de vrijheid, die den drukker, uitgever en boekhandelaar gelaten is, om, na eenmaal met zijn beroep eenen aanvang te hebben gemaakt, te drukken en uit te geven wat hij wil, hem aangenaam wezen moet. en verre verkieslijk boven den dwang om tot iedere handeling eene voorafgaande schriftelijke vergunning van het hoogste gezag te behoeven. Dit laatste zoude haar, even als der Commissie, hebben toegelagchen, indien zij in art. 110 van het regeringsreglement eenen vijand gevonden had, dien zij behoorde te bestrijden.

Bij de vermelding van art. 11 van het reglement, hetwelk de verantwoordelijkheid voor hetgeen geschreven en gedrukt wordt regelt, vraagt de Commissie: „Is het niet mogelijk, dat niemand het wage het beroep van handelaar in drukwerken uit te oefenen, wanneer hij als wettelijk medepligtige kan worden aangemerkt voor al wat in eenig drukwerk als overtreding of misdrijf kan beschouwd worden?"

De aanvallen tegen het reglement komen op dit punt het krachtigst zamen, en het zoude schijnen, dat de Regering omtrent de verantwoordelijkheid een stelsel had uitgedacht, ongehoord in alle drukperswetgevingen. Intusschen leest zij reeds in art. 4 van het besluit van 24 Januarij 1814, No. 1 (*Nederlandsch Staatsblad* No. 17): „Een ieder is verantwoordelijk voor hetgeen hij schrijft, drukt of uitgeeft," of zoo als in de Fransche vertaling van dat besluit staat: „Chacun est responsable de ce qu'il écrit et publie, de ce qu'il imprime, vend ou distribue;" en verder: „indien de schrijver niet bekend is of aangewezen kan worden, is de drukker alleen aansprakelijk."

De Grondwet van 1815 nam in art. 227 de verantwoordelijkheid aan van elk „voor hetgeen hij schrijft, drukt, uitgeeft of verspreidt," voor zoover de regten der maatschappij of van bijzondere personen zijn beleedigd. Art. 2 der wet van 28 September 1816 (*Nederlandsch Staatsblad* No. 51), tot vaststelling van straffen voor hen, die vreemde mogendheden beleedigen, luidt: „Dezelfde straffen zullen toepasselijk zijn op de drukkers, uitgevers, uitventers en boekverkoopers, die de vermelde geschriften zullen hebben gedrukt of in het licht gegeven, of doen drukken of doen in het licht geven, voor zooverre dezelve den schrijver niet zullen kunnen aanwijzen *met zoodanig gevolg, dat de laatstgemelde niet alleen in handen der justitie geraken, maar van het gepleegd misdrijf in regten kunnen worden overtuigd, en alzoo gestraft.*"

In zijn arrest van 17 Junij 1846 (*Verzameling van arresten door J. van den Honert, Strafregt en Strafvordering*, 1846, 2de deel, bl. 108) overwoog de Hooge Raad der Nederlanden, dat het zeker is, dat het Vorstelijk besluit van 24 Januarij 1814 niet kan medebrengen, dat een drukker, welke volkomen bij magte is den schrijver tijdig te noemen, doch daarmede vrijwillig zoo lang wacht tot dat de regtsvervolging tegen dezen door verjaring is vervallen, en dus door zijne schuld de vervolging des schrijvers heeft onmogelijk gemaakt, zich daarna nog door het noemen van den schrijver van alle verantwoordelijkheid zou kunnen ontheffen; en

dat het tegenovergestelde gevoelen het ongerijmde gevolg zoude hebben, dat het zoo doende meermalen in de magt des drukkers zou kunnen staan, om èn zich zelven èn den schrijver aan alle straf te onttrekken, en derhalve door zijne daad de wet geheel krachteloos te maken; en dat het voor de rust van den Staat evenzeer van belang is, dat misdrijven, door middel der drukspers bedreven, als dat andere misdrijven niet straffeloos worden begaan.

Terwijl bij een arrest van datzelfde hooge regterlijke collegie van 21 April 1847 (*Verzameling van arresten door J. van den Honert, Strafregt en Strafvordering*, 1847, I, bl. 283) het beginsel werd aangenomen, dat wie als uitgever een lasterlijk geschrift verkoopt en verspreidt, inderdaad moet geacht worden te coöpereren tot het begaan van het misdrijf, en althans den hoofddader daarbij behulpzaam te zijn; en zulks onder de navolgende overwegingen:

„Overwegende, dat, vermits alzoo de omstandigheid, dat de *schrijver* zich *buiten 's lands* bevindt, en uit dien hoofde *niet* zou kunnen worden *gestraft*, op de schuldig-verklaring van den *requirant* geen invloed hoegenaamd heeft gehad, de Hooge Raad niet behoeft te onderzoeken het door den requirant bij de voorstelling van dit middel van cassatie te dien aanzien aangevoerde; maar alleen of de bij het beklaagd arrest gegevene beslissing, dat, *niettegenstaande de aanwijzing en de bekendheid van den schrijver*, desniettemin *wanneer daartoe termen zijn*, de uitgever van een eenig misdrijf bevattend geschrift als *medepligtige* aan dat misdrijf kan worden vervolgd en gestraft, zou strijden met het beginsel van art. 4 van meergenoemd besluit;

„Overwegende te dien aanzien, dat bij art. 225 der Grondwet is bepaald, dat elk voor hetgeen hij *schrijft, drukt, uitgeeft* of *verspreidt*, is *verantwoordelijk aan de maatschappij* of aan bijzondere personen, *voor zooverre dezer regten mogten zijn beleedigd;* dat dit artikel de *drukkers, uitgevers of verspreiders van misdadige geschriften* niet onderscheidt van derzelver schrijvers, nog eenig voorregt te hunnen behoeve inhoudt; dat evenmin in het vigerende Wetboek van Strafregt voorkomt eenige bepaling, waarbij ten opzigte van *drukkers, uitgevers* of *verspreiders van beleedigende geschriften* is daargesteld eene *uitzondering* op de *algemeene* in art. 59 en volgende van dat wetboek vervatte regelen aangaande de *medepligtigheid van misdrijven;* en dat alzoo, krachtens deze *algemeene beginselen*, ook zij ter zake van zoodanige beleedigingen kunnen worden vervolgd en veroordeeld;

„Overwegende, dat, wel verre van te dien aanzien een *ander* beginsel zou zijn aangenomen, bij art 4 van meergenoemd besluit, waarop zich de requirant beroept, integendeel dat artikel aanvangt met de bepaling, dat *een ieder is verantwoordelijk voor hetgeen hij schrijft, drukt* of *uitgeeft*, en dat het alzoo, evenmin als de Grondwet, ten aanzien hunner *verantwoordelijkheid onderscheidt* tusschen *schrijvers, drukkers* en *uitgevers;*

„Overwegende, dat het *algemeen* bij den *aanvang* van dat artikel vooropgestelde *beginsel* verbiedt de daarop *volgende* woorden: „„Indien de *schrijver* niet bekend is of aangewezen kan worden, is de *drukker alleen aansprakelijk*"", even als de requirant, in dier voege te verklaren, dat de *bekendheid* of de aanwijzing van den *schrijver zou uitsluiten* ALLE *aansprakelijkheid* van den *drukker*, en bij gevolg evenzeer van den *uitgever*, ook dan wanneer zij, naar des regters *uitdrukkelijke* beslissing, zich hebben schuldig gemaakt aan *medepligtigheid* aan eenig misdrijf, door het *met kennis en bewustheid van den strafbaren inhoud* drukken of uitgeven van een geschrift, en door alzoo de dader van dat misdrijf *des bewust* behulpzaam te zijn geweest in de bedrijven, welke hetzelve moesten bevorderen, voltooijen of doen gelukken; dat derhalve de zoo even aangehaalde woorden van dat artikel niets anders beteekenen dan dat, indien de *schrijver* niet bekend is of niet aangewezen kan worden, de *drukker*, en bij gevolg ook de uitgever, als *schrijvers* zullen worden aangemerkt, en alzoo als *hoofddaders* der gepleegde *misdrijven* zullen worden vervolgd en gestraft."

De regering meent, dat uit de bovenstaande aanhalingen genoegzaam blijkt, dat ook hier te lande de drukker, uitgever of verspreider van eenig strafbaar geschrift niet zoude kunnen volstaan met de bewering, dat de schrijver daarvan in Nederlandsch Indie of in Australie gevestigd is. Bestaat in Nederland alzoo hetzelfde stelsel omtrent de verantwoordelijkheid als door de Regering bij het drukpersreglement voor Indie van toepassing gemaakt is, de vraag door de Commissie gedaan, zoude met de wedervraag kunnen worden beantwoord, of hier te lande, bij een stelsel van wettelijke medepligtigheid, *niemand* het gewaagd hebbe het beroep van handelaar in drukwerken uit te oefenen.

De Regering acht het zelfs vrij algemeen erkend, dat geen ander stelsel dan het door haar gevolgde eenigen zekeren waarborg voor de bestraffing van drukpersdelicten aanbiedt. Reeds in eene in het jaar 1841 openbaar gemaakte verhandeling van een Nederlandsch regtsgeleerde (1) leest men: „Waarom zoude de boekverkooper, de uitgever of verspreider van een misdadig lasterwerk, hetwelk hij, zonder acht te slaan op den aard en de strekking, uitgeeft, terwijl echter zijn bedrijf wel degelijk medebreugt te weten wat hij uitgeeft, minder straf baar worden gesteld dan degeen, die uit onvoorzigtigheid of onoplettendheid oorzaak is van eens anderen dood of verwonding? Het zal toch wel meest altijd hem te wijten zijn, indien hij niet bekend is met hetgeen hij uitgeeft. En indien hij, gelijk bekend is om zijn eigen geldelijk belang, vóór dat hij de bezorging voor den druk en de uitgave van een werk op zich neemt, den schrijver vraagt naar het onderwerp, naar de wijze van behandeling enz., daarover zijn oordeel velt, en naar gelang dier beoordeeling de aanbieding aanneemt of weigert, indien hij zich daarvan geen genoegzaam voordeel voorstelt, — waarom zoude men dan niet van hem kunnen vorderen, dat hij ook ten aanzien zijner regterlijke verantwoordelijkheid op zijne hoede is?"

Het moge waar zijn, dat de drukker, uitgever en verspreider van een werk, welks schrijver niet genoemd of niet aan de regtsmagt van den regter ter plaatse, waar het werk gedrukt of verkrijgbaar gesteld wordt, onderworpen is, daaraan niet grooten aandeel heeft, dan wanneer de schrijver onmiddelijk kan worden bereikt, — het is in elk geval zijne handeling, die oorzaak is dat de schuldige aan zijne straf

---

(1) Mr. *A. W. Wichers*, *Over de verantwoordelijkheid van den drukker en uitgever, ingeval de schrijver bekend is*. Jaarboeken voor Regtsgeleerdheid en Wetgeving van Mr. *C. A. den Tex* en Mr. *J. van Hall*, 3de deel, 1841, bladz. 97.

onttrokken wordt en geen ander persoon dan hij zelf aan-sprakelijk zij ter vervolging. Het enkel noemen van den schrijver, zonder de mogelijkheid tevens om in dezen het gepleegde kwaad te bestraffen, mag voor den drukker, uitgever of verspreider geen onvoorwaardelijke vrijbrief zijn, daar anders de ergste misdrijven door middel der drukpers zouden kunnen worden gepleegd voor zoolang de schrijver zich slechts houdt buiten het bereik van den regter, die tot vervolging geroepen is. Misschien beweert men, dat deze bedenking gelden kon ten aanzien van den schrijver, buiten Nederlandsch Indie en buiten Nederland gevestigd, maar dat de drukker, uitgever en verspreider althans vrij behooren te zijn van alle verantwoordelijkheid, indien een schrijver, in Nederland woonachtig, door hen ware aangewezen. De regering meent, dat het kwaad, op welks beteugeling het toch alleen nederkomt, er niet minder door worden zoude, en dat, indien niet terstond het werk van strafbaren inhoud en van gevaarlijke strekking in zijnen loop kan worden gestuit, de daartoe verkregene bevoegdheid, nadat eene in Nederland ingestelde vervolging zich in een kracht van gewijsde bezittend strafvonnis zal hebben opgelost, het gepleegde kwaad niet meer zal kunnen wegnemen, noch de verstoorde rust en orde herstellen. En wat zal het gevolg moeten zijn, indien óf de aangewezen schrijver zich door de vlugt onttrokken heeft, of een ander schrijver door hem genoemd wordt, of de termijn van vervolging verjaard is? Zal de rust in Indie, in afwachting van al die onzekere uitkomsten, moeten blijven op het spel gezet, en de drukker, uitgever en verspreider intusschen strffeloos kunnen voortgaan met de uitstrooijing van een werk, dat de zaden van haat en tweedragt met zich voert? Men zoude even goed al de waarborgen, die thans tot verzekering der openbare orde in het reglement gelegd zijn, kunnen opheffen en de meest onbeperkte vrijheid van drukpers met de straffeloosheid tevens van alle door de drukpers gepleegde misdrijven mogen verkondigen! Indien het toch genoeg is eenen buitenlandschen schrijver te noemen, zullen ook de meest gevaarlijke werken op naam van zulk eenen kunnen worden uitgegeven, en de maatschappij zal magtloos het in haren boezem gepleegde kwaad moeten aanschouwen en dragen.

De Regering, die bij de zamenstelling van het reglement de zaak van de meest verschillende zijden gadegeslagen heeft, twijfelt of het ook mogelijk zij, een ander stelsel van verantwoordelijkheid aan te nemen, zonder tevens het voornemen te moeten opgeven, om tot verzekering der openbare orde de door de drukpers gepleegde misdrijven te keer te gaan.

Dit stelsel schijnt haar toe het minst door hen te kunnen worden afgekeurd, die het voorschrift wraken van art. 18, volgens hetwelk elk stuk, in eenig tijdschrift of dagblad geplaatst, door den schrijver moet zijn geteekend.

Niettemin heeft de Commissie, die art. 11 belemmerend achtte, ook tegen art. 18 bedenking. Zij vreest, dat in eene zoo beperkte maatschappij als die van Oost-Indie, menigeen door die bepaling van het uiten zijner gedachten zal worden teruggehouden.

De vrijheid om, waar men als schrijver optreedt, zijnen naam te verzwijgen, kan slechts gedacht worden met en als een gevolg van het stelsel van verantwoordelijkheid des drukkers, uitgevers of verspreiders. Waar men deze laatsten van verantwoordelijkheid zoude willen ontheffen, zoude men ook de vrijheid der schrijvers om zich voor korteren of langeren tijd aan zijne verantwoordelijkheid te onttrekken, moeten betwisten. Zullen alzoo drukwerken, hetzij in Nederland, het zij in den vreemde gedrukt, in Indie ook zonder vermelding van den naam des schrijvers moeten worden toegelaten, het kan dan ook niet anders, of, behalve om de reeds vroeger vermelde redenen, ook uit dien hoofde, de drukker, uitgever of verspreider in Indie voor den inhoud daarvan zullen moeten worden verantwoordelijk verklaard.

Wat de verpligting betreft om de in Indische tijdschriften of dagbladen geplaatste artikelen te onderteekenen, de Regering meende hierdoor in het belang der openbare orde eene gematigde en bezadigde uiting van gedachten te zullen verkrijgen. Het is toch waar, dat wie zich achter den naam en de verantwoordelijkheid eens drukkers of uitgevers verschuilen kan, gemakkelijker aan de indrukken van het oogenblik gehoor geeft en zijnen haat en zijner driften botviert, dan wanneer hij zijnen eigen naam aan de algemeene beoordeeling ten prijs stelt. Dewijl de Regering door art. 18 alleen hartstogten, maar niet de wetenschap zelve wenschte te breidelen, en daarom ook hen, die door een gevoel van bescheidenheid weêrhouden worden om hunnen naam met de vruchten van hunnen geest openbaar te maken niet dan verzwijgen wilde noodzaken, verleende zij den Gouv.-Generaal de mâgt, om van het in dat artikel vervatte voorschrift dispensatie te geven. De redacteur van een tijdschrift, die het algemeen vertrouwen geniet, zal hierdoor de gelegenheid erlangen, om ook wetenschappelijke of andere verhandelingen, waarvan de schrijvers wenschen onbekend te blijven, op zijne verantwoordelijkheid in zijn dagblad of tijdschrift op te nemen.

De weglating van de woorden: *boosaardiglijk, opzettelijk* of *des bewust*, in de artt. 22—28 van het reglement, heeft geen anderen grond, dan dat het kwaad opzet geacht werd tot het wezen der daarbij vermelde misdrijven te behooren, en de vordering van het bestaan daarvan als overtollig kon worden aangemerkt. Zoo leest men in art. 1 der wet van 16 Mei 1830 (*Nederlandsch Staatsblad* no. 34):

Onverminderd de bepalingen van art. 60 van het Wetboek op het Strafregt en in de gevallen bij dat wetboek niet uitdrukkelijk voorzien, zal als medepligtige van eene begane misdaad of misdrijf worden beschouwd degeen, die . . . de burgers en ingezetenen zal hebben opgeruid om eene misdaad of misdrijf te begaan"; en in de Fransche wet sur la presse dans les colonies du 7 Avril 1850: „La provocation directe ou indirecte au rétablissement de l'esclavage, l'excitation au mépris ou à la haine entre les anciennes classes de la population coloniale;

„l'excitation à la résistance contre l'autorité métropolitaine;

„commises par l'un des moyens énoncés en l'article 1 er de la loi du 17 Mai 1819;

„l'outrage fait publiquement d'une manière quelconque au représentant du Gouvernement métropolitain;

„la publication, la reproduction, ou la propagation, faites de mauvaise foi, de nouvelles fausses, impliquant le rétablissement de l'esclavage;

„seront poursuivis d'office et punis de trois mois à deux ans d'emprisonnement et d'une amende de cinq cents francs à quatre mille francs, sans préjudice de peines plus graves pour tous autres crimes et délits prévus par la loi."

Naar aanleiding van artt. 31 en 32 van het reglement, oppert de Commissie verder de bedenking, dat het openbaar ministerie, door eene aangevangene vervolging te staken of op te houden, bevoegd is, de winkels van den drukker, uitgever en boekhandelaar, die op regterlijk bevel bij het verleenen van regtsingang gesloten zijn, gedurende minstens twee jaren gesloten te houden.

De Regering verwacht niet, dat de Indische leden van het openbaar ministerie, die allen aan den procureur generaal bij het Hooggeregtshof ondergeschikt zijn, zullen voorbijzien, dat het reglement ten doel heeft de door de drukpers gepleegde misdrijven in het belang der openbare orde tegen te gaan en te bestraffen, maar zijne bepalingen niet gemaakt zijn om onnoodig te kwellen. Art. 100 van het Reglement op de Strafvordering voor de raden van justitie enz. op Java beveelt bovendien, dat binnen twee maal vier en twintig uren, zoo de beklaagde in hechtenis is, en anders binnen den kortst mogelijken tijd na den afloop der instructie, de officier van justitie aan den beklaagde zal doen beteekenen, dat de instructie gesloten is, en art. 101, dat tusschen den tienden en vijftienden dag na deze beteekening, de stukken met het requisitoir van den officier van justitie aan den raad zullen worden ingediend. Eindelijk zijn de raden van justitie krachtens art. 99 bevoegd, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van den beklaagde, zich de stukken van het onderzoek te doen voorleggen en te bevelen, dat de instructie spoedig worde gesloten, of deze zelve te sluiten, zoo daartoe gronden zijn.

De laatste bedenking door de Commissie gemaakt, ten betooge dat het reglement niet voldoet aan den eisch van art. 110 van het regeringsreglement, betreft de strafbaarstelling van den ook kosteloozen afstand van een drukwerk van strafbaren inhoud met het oogmerk om verder te verspreiden.

De vraag moet, naar het inzien der regering, alleen wezen, of de verspreiding van een werk van misdadigen inhoud moet worden geduld en de strafwet daartegen niets vermag. Is het antwoord ontkennend, gelijk de Regering reeds hierboven meent te hebben aangetoond, dan mag aan de daad van verspreiding haar strafwaardig karakter niet ontvallen door de enkele omstandigheid, dat de verspreiding òf niet òf slechts ten deele met hoop op voordeel geschiedt. Zoodra dit beginsel wordt losgelaten, moet ook de algemeene verkrijgbaarstelling *om niet* van een werk van gevaarlijke en misdadige strekking *stilzwijgend* worden aangezien. Het lijdt nogtans geenen twijfel of de regter van de omstandigheden, waaronder de verspreiding plaats vond, zich rekenschap zal geven.

De Regering twijfelt of na deze toelichting er grond overblijft tot de klagt, dat de regelen, met betrekking tot de drukpers in Indië gesteld, niet voldoen aan het voorschrift van art. 110 van het regeringsreglement. Het reglement — het is ook door de Commissie erkend — gaat van het begrip uit van vrijheid; maar niet om, zoo als zij beweert, die vrijheid gelijktijdig door allerlei knellende en willekeurige voorschriften van preventiven en repressiven aard te vernietigen, maar om aan de vrije en door niets teruggehoudene uiting der gedachten de keuze te verbinden van eenen vorm, die met de behoeften der maatschappij overeenstemt en hare orde niet in gevaar brengt. Alle willekeur is daarbij ter zijde gesteld; de regering heeft zich enkel verlaten op het gevoel van eigenwaarde, dat den mensch, die tot verantwoording zijner handelingen en woorden geroepen is, bezielt; op het eigen belang, dat hem bij hetgeen hij doet of nalaat bestuurt; en eindelijk op het oordeel van eenen regter, die zich nimmer tot een speelbal der Regering noch tot eenen vereerder harer luimen zal verlagen, maar, getrouw aan eed en pligt, de wet toepast zonder aanzien des persoons. Sedert het reglement de gevallen heeft aangewezen, waarin de uiting der gedachten het karakter van misdrijf of overtreding verkrijgt, is ook het woord „openbare orde" niet een woord, welks zijn heden zoo en morgen anders door den Gouverneur-Generaal kan worden vastgesteld, maar zullen de maatregelen, die hij ter zake der drukpers in het belang der openbare orde noodig acht, ook meerendeels hunne regtvaardiging vinden moeten in ééne of meer uitspraken der regterlijke magt, die den wil om iets tegen de rust der maatschappij te ondernemen, hebben aan het licht gebragt.

Is er onder deze omstandigheden, met welke voor Indie een nieuw en vrij leven aanvangt, nog reden om — gelijk de Commissie doet — den vroegeren toestand der drukpers te prijzen? Men vergelijke dan de door het reglement gewaarborgde vrijheid om over alle zaken in alle talen zijne meening met kalmte en met bezadigdheid te openbaren, met de vrijheid, welke Indie genoot op een tijdstip, waarin de milde en wijze inzigten van het toenmalig hoofd des Bestuurs den toestand der drukpers nogtans gemaakt hadden tot den meest dragelijken, die Indie ooit gekend heeft.

Het is daartoe genoeg de voorwaarden te vermelden, waaronder aan boekhandelaren te Batavia, Samarang en Soerabaija, bij verschillende in 1852 genomene besluiten, de uitgave van een nieuwsblad is toegestaan. Die voorwaarden luiden woordelijk voor allen aldus: (1)

„I. dat in het blad geene andere aankondigingen en berigten zullen mogen worden:

„*a.* opgenomen en aangekondigd:

„1o. die van vendutien, verkrijgbare goederen en handelswaren, het vertrek en de aankomst van schepen, geboorten en sterfgevallen, huwelijken en soortgelijke: met inbegrip van handelsberigten uit Nederland, zoo als prijscouranten, fonds- en beurstijdingen, cargalijsten, bevrachtingen van schepen, scheepsberigten en de hoofdzakelijke omzettingen in den handel en dergelijke;

„2o. berigten betrekking hebbende tot de nieuwe uitvindingen aangaande de schepvaart, den landbouw en het fabriekwezen;

„3o. oorspronkelijk of vertaald mengelwerk, feuilleton, beschouwingen over kunsten en wetenschappen, en verdere lectuur tot uitspanning, met uitsluiting van staatkundige beschouwingen en twistgeschrijf, en dus ook met onthouding van gisping der handelingen van het bestuur in Nederlandsch Indie of van het opperbestuur in Nederland, als zijnde zoodanige gisping onvereenigbaar met het bestaande stelsel der Regering;

„B. Overgenomen dan de volgende:

„1o. de in de *Javasche Courant* geopenbaarde besluiten, benoemingen, verloven, ontslag- en pensioens-verleeningen en dergelijke;

„2o. de nieuwstijdingen, voorkomende in de *Nederlandsche Staats-Courant.*

„3o. die, welker opname en aankondiging volgens lit. *a* vrijstaat;

„II. dat de in het blad te plaatsen advertentien zullen zijn onderworpen aan het bestaande zegelregt, waarvoor de drukker en uitgever verantwoordelijk zal zijn;

„III. dat door den drukker en uitgever kosteloos zullen worden verstrekt een exemplaar aan den resident van.... en een exemplaar aan den Algemeenen Secretaris;

„IV. dat het blad zal staan onder toezigt van den resident van....;

„V. dat aan den drukker en uitgever wordt overgelaten om de wijze van inteekening, aflevering en verkoop van het blad zoodanig te regelen, als hij zal goedvinden."

In verband met de voorwaarden, waaronder de Indische Regering de uitgave van dagbladen toestond of weigerde, had zij alzoo volkomen regt, om, gelijk in 1850 bij een schrijven van den Algemeenen Secretaris geschiedde, eenen boekhandelaar te Samarang te doen opmerken, dat hij geene bevoegdheid had in zijn advertentieblad op te nemen de *Nota* ter beantwoording van de mededeeling, door den minister van Kolonien in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 14 Maart 1849 gedaan, daar die Nota niet kon worden gerangschikt onder de nieuwsberigten, bedoeld bij besluit van 22 December 1847, No. 7; en lag er ook niets vreemds in de, naar aanleiding van dit feit, bij besluit van 20 Augustus 1850, No. 1, gegevene verklaring, dat onder de *nieuwsberigten*, welke uit de *Staats-Courant* mogten worden overgenomen, niet bedoeld zijn de berigten, welke Nederlandsch Indie in eenen staatkundigen of administrativen zin betreffen.

De Regering gelooft niet, dat met het reglement, hetwelk thans is in werking getreden, zulke uitleggingen nog mogelijk zijn zullen, en in Indie vrijheid gevonden zal worden het *Bijblad der Staats-Courant* van daar te weren of aan de algemeene kennis te onthouden.

Hoedanig ook het oordeel zij over de tegenwoordige bepalingen, die ten doel hebben de misdrijven, welke door de drukpers kunnen worden gepleegd, te voorkomen en te bestraffen, de toestand, dien zij in het leven roepen, is voor de verspreiding van waarheid, kennis en beschaving de gunstigste, dien Indie ooit doorleefd heeft.

Het „krachtig doch zuiver stelsel van preventie," hetwelk de Commissie voor de drukpers in Nederlandsch Indie wenschelijk acht, zoude de Regering, niet in groote of algemeene trekken, maar in zijne bijzonderheden moeten zien uitgewerkt, om daaraan den lof te durven toekennen, dat het beter dan het door haar uitgevaardigde reglement aan den eisch van art. 110 van het regeringsreglement voldoet en nogtans de drukpers minder aan banden legt.

Bestaat het in de door de Commissie gewenschte vooraf-

(1) De minister vergat, dat niemand gehouden was, aan de Regering verlof te vragen tot het uitgeven van dagbladen, tijdschriften of andere werken, en dat zij, die zoodanig verlof aanvroegen, iets verrigten, waartoe zij ten eenemale onverpligt waren.

Noot van de Redactie.

gaande vergunning van het gezag, zoowel wat aangaat de uitoefening der bedrijven met de drukpers in verband staande, als wat betreft de uiting van gedachten of gevoelens, of de toelating en verspreiding van vreemde drukwerken, de Regering houdt zich verzekerd, dat onder de voorschriften, die van haar zijn uitgegaand, drukpers zich vrijer en gemakkelijker bewegen zal.

Gunstiger ook is het onthaal, dat door het reglement aan *vreemde* drukwerken beschoren is, dan dat hetwelk de Commissie hun toedenkt. Ook daarover zoude de *censuur* hare armen moeten uitstrekken, terwijl de Regering den invoer daarvan *even als van de in Nederland gedrukte stukken* onbelemmerd toeliet.

Art. 110 van het regeringsreglement vorderde slechts belemmering, voor zooveel tot verzekering der openbare orde noodig was. De Regering meende, dat die orde ten aanzien van in vreemde talen geschrevene werken voor alsnog genoegzaam waarborg vindt in de algemeene toepasselijkheid van het beginsel omtrent de verantwoordelijkheid des verspreiders aangenomen.

Het is alzoo eene dwaling, die niet weinig de verontwaardiging over het reglement gevoed heeft, wanneer men beweert, dat de algemeene en bijzondere voorzorgen, welke volgens §§ 3 en 4 van het reglement bij de uitgave van drukwerken en tijdschriften in Indië moeten in acht genomen worden, van toepassing zijn op werken, buiten Nederland gedrukt. Naar de meening der regering is er niets in het reglement hetwelk die opvatting regtvaardigt; de bepalingen van artt. 12-20, voorkomende in eene verordening, welke opschrift luidt: Reglement op de *drukwerken* IN *Nederlandsch Indië*, zijn slechts voor Indische drukwerken verbindend, en het kon der Regering niet in de gedachten komen te vorderen, dat ieder boekhandelaar in de meest afgelegene einden der aarde, om zich den verkoop van zijn werk in Indië mogelijk te maken, zich naar de bepalingen van dat reglement zoude gedragen.

De Commissie is in eene gelijke dwaling vervallen met betrekking tot de in Nederland gedrukte stukken; en het verwondert de Regerin niet dat zulk eene uitlegging haar in het laatste gedeelte van haar Verslag tot de gevolgtrekking leidt, dat het reglement ook te kort doet aan de 2de alinea van art. 110 van het regeringsreglement. Waar dit artikel toch onbelemmede toelating, behoudens ieders verantwoordelijkheid, gewild heeft voor in Nederland gedrukte stukken, zoude het eene verkrachting dier wetsbepaling geweest zijn, de toelating zelve afhankelijk te maken van de inachtneming van zekere tot hiertoe voor Nederland min of meer vreemde vormen of voorwaarden.

De bepalingen van artt. 12—20 zijn echter ook niet op Nederlandsche drukwerken, zoo min als op vreemde, van toepassing. De boekhandelaar in Nederland is dus niet, zoo als men ten onregte gemeend heeft, gehouden van de door hem uitgegevene werken een of meer exemplaren bij de in art. 13 aangewezene autoriteiten in Indie te doen nederleggen, en, hetzij de daarin opgenomene verhandelingen door den schrijver al of niet zijn geteekend, evenzeer tot invoer daarvan geregtigd.

De Regering begrijpt naauwelijks, wat aanleiding gegeven hebbe tot het denkbeeld, dat de stukken in Nederland en elders dan in Nederland gedrukt, onderworpen zijn aan dezelfde bepalingen als de stukken, die in Indie gedrukt zijn.

De Commissie schijnt daartoe geen anderen grond gehad te hebben dan de beide uitzonderingen, vermeld in artt. 13 en 15 No. 2, en daaruit de toepasselijkheid der overige bepalingen te hebben afgeleid.

De Commissie heeft evenwel de soort van gedrukten, waarop de uitzondering betrekking had, niet juist onderscheiden. In art. 13 is sprake van een *elders dan in Nederland gedrukt*, MAAR IN NEDERLANDSCH INDIE UITGEGEVEN drukwerk; in art. 15 van *in Nederland gedrukte tijdschriften*, DIE IN NEDERLANDSCH INDIE WORDEN UITGEGEVEN. Daartegenover zullen wel kunnen gedacht worden drukwerken, *elders dan in Nederland gedrukt, maar in Nederlandsch-Indie* NIET *uitgegeven*, en tijdschriften *in Nederland gedrukt, die in Nederlandsch-Indie* NIET *worden uitgegeven*. Moeten tot deze soorten gebragt worden alle werken en tijdschriften, waarvan de *uitgave* niet in Nederlandsch-Indie plaats heeft, welke niet in Nederlandsch-Indie maar *daar buiten* het licht zien, zoo faalt ook de gevolgtrekking, die de Commissie hier uit den regel: »*exceptio firmat regulam*" gemaakt heeft. Juister meent de Regering zoude de aanmerking geweest zijn, dat volgens art. 15 van elk elders dan in Nederland gedrukt, maar in Nederlandsch-Indie NIET uitgegeven werk, de drukker of uitgever *niet* verpligt is drie exemplaren neder te leggen; of dat tijdschriften in Nederland gedrukt, maar *niet* in Nederlandsch-Indie uitgegeven, volgens art. 15, bij hunnen invoer in Indie noch onderworpen zijn aan de voorwaarde sub. 1o. noch aan die sub. 2o. van dat artikel.

Daar de Regering ten aanzien van de verantwoordelijkheid van buiten Indie gevestigde drukkers niets vermogt te bepalen, moest art. 17 van zelf alleen van toepassing zijn op degenen, die in Indie hun bedrijf uitoefenen. Zoo is ook alleen een artikel, verschijnende *in een in Nederlandsch-Indie* UITGEGEVEN *tijdschrift* onderhevig aan de verpligte onderteekening des schrijvers.

In den geest en naar de letter van het reglement kunnen werken, buiten Nederlandsch-Indie, hetzij in Nederland, hetzij in den vreemde gedrukt, slechts dan door die verordening getroffen worden, wanneer zij iets inhouden, hetwelk als strijdig met de rust en openbare orde van Nederlandsch-Indie bij de artt. 21, 22, 23, 24, 25, 26 en 28 is strafbaar gesteld. Het is in dat geval, dat de verspreider van zoodanige werken gestraft wordt.

De Regering acht hierdoor de weldadige bedoeling van alinea 2 van art. 110 van het regeringsreglement verre van te zijn verijdeld, maar integendeel aan den eisch van die bepaling in alle opzigten voldaan. Dat artikel vordert regels voor ieders verantwoordelijkheid, en ofschoon de bedenking gevoelende, die tegen het door de Regering aangenomen stelsel kan worden ingebragt, begrijpt zij niet, welk ander beginsel van verantwoordelijkheid zoude kunnen worden vastgesteld, tegen hetwelk niet even gewigtige, ja nog gewigtigere gronden kunnen worden gebragt.

Men neme aan, dat hij, die de uit Nederland en van elders in Nederlandsch Indie ingevoerde drukwerken verkoopt of verspreidt, niet verantwoordelijk is, zal dan het gevolg daarvan niet wezen moeten, dat werken van den meest gevaarlijken inhoud en vol van boosaardige aanrandingen tegen het openbaar gezag, straffeloos zullen moeten worden toegelaten en geduld? Bij werken, in Nederland gedrukt, is het misschien, in enkele gevallen althans, mogelijk, den schrijver te vervolgen, maar wat vermag men tegen den schrijver, die buiten 's lands is gevestigd? En zoo men ook tegen den schrijver eene vervolging zoude kunnen instellen, wat zoude het baten op het oogenblik, dat het gevaar het meest dringt, en de orde zelve het meest bedreigd wordt?

Zoolang men nog voor het denkbeeld terugdeinst om lijdelijk alle door de drukpers in vreemde drukwerken gepleegde misdrijven aan te zien en deze straffeloosheid te verzekeren, schiet er niets anders over dan de verantwoordelijkheid deswege op den verkooper te laden en van hem te vorderen dat hij, alvorens zich tot de verspreiding van het werk te leenen, zich met den inhoud bekend make. Mag en moet men dit verwachten waar het geldt een in eene vreemde taal of in een buiten Nederland en Nederlandsch Indie gedrukt werk, er bestaat geene reden hoegenaamd, den verspreider van eene gelijke verantwoordelijkheid ten opzigte van een in Nederland gedrukt werk te ontheffen. De vordering heeft zeker minder onbillijkheid tegen zich, daar de boekhandelaar in Indie verondersteld mag worden de Nederlandsche taal beter dan eene andere te kennen, en hij bovendien door zijne gemagtigden in Nederland met minder moeite omtrent den inhoud van hier te lande verschijnende werken kan worden ingelicht of gewaarschuwd. Het doet hier niets ter zake, dat moederland en kolonien één gemeenschappelijk belang hebben; dat beide elkander in de beteugeling en bestraffing van misdrijven dienstvaardig de hand zullen leenen, en dat hij, die hier iets tegen de rust van Indie onderneemt, ook hier te lande door krachtige wetten kan worden gestraft of tot zwijgen gebragt. De vraag is alleen, wat het tot wezen moet van het drukwerk, zoolang de schrijver óf niet vervolgd óf niet veroordeeld is, en of Indie zoolang als eene heilzame vrucht moet vergaderen en genieten, als en wat de regter elders nog niet in de gelegenheid geweest is of komen zal als eene giftige erkennen. Al moest ook het geheele onderwerp der drukperswetgeving hier te lande bij de wet worden geregeld, die vraag zoude niet gezegd kunnen worden behoorlijk te zijn opgelost, tenzij ook de verantwoordelijkheid van den verspreider in Indie ware uitgemaakt. Men zoude voor zulk stelsel steun kunnen vinden in andere drukperswetgevingen; en de Regering heeft hier boven reeds aangetoond, dat het geenszins in strijd is met de in Nederland bestaande wetgeving, noch met de jurisprudentie daaromtrent van den Hoogen Raad.

De vraag der Commissie, welk boekhandelaar in Indie zich er aan wagen zal om de vruchten onzer pers te verkoopen of zelfs te verzenden, wanneer hij strafregtelijk verantwoordelijk moet zijn voor al wat in het Nederlandsche werk gelezen wordt, schijnt der Regering toe geene lofrede in te houden op de onschadelijke strekking van de voortbrengselen der Nederlandsche drukpers. Veeleer meende de Regering, dat de boekhandelaar in Indie de verspreiding van zulke voortbrengselen niet moet te duchten hebben. Dit ten minste zal het geval kunnen worden, wanneer de schrijvers hier te lande doordrongen worden van de verantwoordelijkheid die hunne pennevruchten op anderen kunnen laden en de overtuiging bij hen veld wint, dat Indie ruimschoots der zelfbeheersching, die zij zich moeten opleggen, waardig is.

De Regering ontkent niet, dat in eenig geschrift in Nederland, waar vrije drukpers bestaat, uitgegeven, ligt iets kan voorkomen dat geacht zou kunnen worden onder eene der strafbepalingen van de 5de paragraaf van het reglement te vallen. Maar men onderzoeke eerst of die bepalingen eenig onschuldig feit met straf bedreigen, en of hetgeen zij verbieden, zonder schade voor Indie kan worden geduld. Is het antwoord ontkennend, het worde dan ook niet gewraakt, dat, wat ook elders straffeloos moge worden gepleegd, al hetgeen de rust en orde in Indie ondermijnen kan, ook dáár in zijnen voortgang en zijne ontwikkeling tijdig gestuit worde.

Van den Indischen regter, die tot de toepassing dier bepalingen geroepen is, mag men verwachten, dat hij haar in hare ware beteekenis zal opvatten en de magt, welke de verordening vastsltelde, voor het verwijt van het ongerijmde of onmogelijke te hebben gewild, zal weten de vrijwaren.

Dit zij genoeg tot opheffing van de door de Commissie aan den dag gelegde bezorgdheid, dat in Indie aan de be[-] doelde bepalingen allerlei verkeerde, door haar reeds b[-] voorraad afgekeurde, uitleggingen zouden kunnen ten dee[l] vallen.

Eene overeenstemming tusschen de regterlijke uitspraken, in Indie en in Nederland gewezen, is de Regering echter niet bij magte tot stand te brengen of voor te bereiden. Verschil van regtsbedeeling is niet enkel een gevolg van geschil van wetgeving, maar ook van verschil van menschelijke inzigten en begrippen. De uiterste zorg des wetgevers zoude de stuitende onregtvaardigheid niet kunnen voorkomen, welke er in gelegen is, dat twee verschillende regtbanken somwijlen wegens hetzelfde feit den een veroordeelen en den ander vrijspreken.

De mogelijkheid, dat de verspreider in Indie vervolgd en daarentegen de schrijver in Nederland ongemoeid gelaten worde — een bloot gevolg der omstandigheid, dat in Indie wel altijd beter dan in Nederland voor de rust van Indie kan worden gewaakt, — schijnt der Regering daarom eene weinig afdoende reden toe voor het betoog 't welk de Commissie wenschte te leveren, dat namelijk aan den eisch van het tweede lid van art. 110 van haar regeringsreglement niet voldaan wordt. De Commissie misgreep zich in den bewijsgrond, die anders als de krachtigste zou de hebben kunnen gelden.

Het stelsel, door de Regering ten aanzien van in Nederland en in den vreemde gedrukte stukken gevolgd, strekt alleen tot beteugeling van het kwaad, hetwelk daarin gepleegd wordt. Hierdoor zijn de regels gesteld voor ieders verantwoordelijkheid, welke art. 110 alin. 2 van het regeringsreglement verlangd heeft. De Regering gelooft dus met alle regt tegenover de Commissie het gevoelen te mogen blijven aankleven, dat het reglement op de drukwerken in Nederlandsch Indie, in ieder opzigt, met art. 110 van het regerings-reglement overeenstemt.

's Gravenhage, 27 Maart 1857.

De Minister van Kolonien,
P. MIJER.

Ingevolge het door de tweede kamer genomen besluit, zijn die inlichtingen door den voorzitter der kamer dadelijk in handen gesteld van de bijzondere commissie, die zich met het onderzoek van deze zaak heeft bezig gehouden, en thans ook de nadere inlichtingen in overweging nemen zal; zoodra de commissie met haar nader rapport zal gereed zijn, zal ook dit stuk worden gedrukt en rondgedeeld.

De kamer is reeds bijeengeroepen en wel tegen den 21sten April.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN TE BATAVIA BIJ W. BRUINING.